

ЧАСОПИС ЗА
НЕГОВАЊЕ
ДУХОВНЕ
КУЛТУРЕ

ТАЈНИ ЗАЧИН

ТЕСЛА У ЛОНДОНУ

МОЈОЈ ДУШИ СЕ ЖУРИ

СУВА ПЛАНИНА ИЛИ КУНОВИЦА

ЛЕКАРСКА ГРЕШКА

ДУХОВНА МОЋ ШЕТЊЕ

ЗВУК ТИШИНЕ

ГНОСТИЧКА РАПСОДИЈА

О ДОБРУ И ЗЛУ

ПОРЕЗНИК

ТРАЈАНОВ МОСТ

О БУЂЕЊУ

ЈЕДНА ПРИЧА СА УСПОНА

БРОЈ 03

20
20

Балони
БЕЛГИЈЕ
Н.Т.

The image features a dark, heavily textured background, possibly a stone or wood surface. In the center, there is a green rectangular frame with decorative corner ornaments. At the bottom of the image, there is a lush arrangement of evergreen branches, including spruce and holly, adorned with red berries.

САДРЖАЈ

ТЕСЛА У ЛОНДОНУ - Зорица Циврић
МОЈОЈ ДУШИ СЕ ЖУРИ - Марио де Андраде
ГНОСТИЧКА (БОЕМСКА) РАПСОДИЈА - Синиша Кошутић
ТРАЈАНОВ МОСТ НА ДУНАВУ - Гордана Каровић
О БУЋЕЊУ - Антонио де Мелло
СУВА ПЛАНИНА или КУНОВИЦА - Бранислав Божовић
ПЛАНИНА - ЈЕДАН УСПОН - Владимир Ђурић
ДУХОВНА МОЋ ШЕТЊЕ - Елена Бернабѐ
ЛЕКАРСКА ГРЕШКА - Борислав Микетић
УТИЦАЈ МИСТИКЕ У САВРЕМЕНОЈ ПСИХОТЕРАПЕУТСКОЈ
МИСЛИ - Проф.Др Даниел Мешковић
МИТ О ПЛАТОНОВОЈ ПЕЋИНИ -
Преузето из **ЛАМЕНТЕЕ МЕРАВИГЛИОСА**
ХИПЕРТЕНЗИЈА (3) - Проф.Др Бранко Јаковљевић
СЛОБОДНО ЗИДАРСТВО или пре почетка...(3) - Мирко
Зоранић
МУШКАРАЦ И ЖЕНА - Виктор Иго
ГЕОЛОГИЈА ЗЛАТИБОРА И ТАРЕ - Проф.Др Драган Миловановић
ЗВУК ТИШИНЕ - Драган Петровић
О ДОБРУ И ЗЛУ - Халил Джубран
ТИТО И ФИЛМ - Момо Цвијовић
ПОРЕЗНИК - Драган Ђурић
ТРЕНУЦИ - Хорхе Луис Борхес
БОЛЕСТ КАО ЛЕК - Милан Манас

ТАЈНИ ЗАЧИН - Гаврила Принципа 43,
tajnizacin@gmail.com, 063/276262

У СУСРЕТ НОВОЈ ГОДИНИ

*Драги пријатељи,
ова чудна година се показала двојако. Пандемија нас је затворила и узела нам неке драге људе, али нас је са друге стране сурово упозорила да је, можда, последњи моменат за преокрет у нашем понашању.*

Постали смо бахати, такорећи, шепурили смо се у информатичко - технолошком развоју. Све смо то урадили на уштрб хуманости. Немогућа у коју смо упали показала је све слабости наших достигнућа, које су зачас постале куле од песка. Заборавили смо на опрез и на то да представљамо само зрно тог песка на пешчаној свемирској обали којој ветар, ватра или вода могу очас да промене станиште.

Природа нам опет даје шансу. Надајмо се и упримо све наше снаге и могућности да се идеја хуманости на планети сачува. Учинимо све да следећу НОВУ ГОДИНУ дочекамо ведријег духа, пуни наде и стваралачког оптимизма.

"...Прегаоцу Бог даје махове..."

СРЕЋНА НОВА 2021. ГОДИНА!

Бранислав Божовић и Драган Ђурић

ТЕСЛА У ЛОНДОНУ 1892.

Зорица Циврић

Garrett
STEVEN
N.Y.

До 1890. године Тесла је окончао рад у области електроенергетике, мада је патенте из ове области пријављивао и у 1891. години. Већ од 1889. проучавао је утицај промене фреквенције на рад мотора наизменичне струје. Запазио је да се са повећањем фреквенције смањује степен корисног дејства рада мотора, али да високе фреквенције могу наћи велику примену у другим областима. То га је усмерило ка истраживањима у новој области, у области струја високих напона и високих фреквенција. На почетку рада, високофреквентне струје је користио више у сврхе производње светлости.

У Британији у то време раде научници који се баве анализом особина гасова и појава пражњења у цевима испуњеним гасом. За ову врсту истраживања био је потребан погодан уређај, извор за генерисање струја које ће побудити гас и изазвати пражњење. Теслиним открићем из 1891, уређаја који ће до данас остати познат као „Теслин калем“ или „Теслин осцилатор“ или „Теслин трансформатор“, најзад је створен извор за изазивање пражњења. Због тога је ова област Теслиног рада привукла управо велику пажњу британских научника. Временом, на шта ће битно утицати и сусрет са британским научницима 1892, Тесла ће исти уређај користити у истраживањима бежичног преноса великих снага и у сврхе преноса сигнала.

Научници који су иницирали одржавање Теслиног предавања и били непосредно ангажовани током његове посете су истакнута имена науке: Лорд Келвин (Kelvin, Lord William Thomson, 1824-1904), Сер Вилијем Крукс (Crookes, Sir William, 1832 – 1919), Сер Џејмс Дјуар (Dewar, Sir James, 1842 - 1923), Вилијем Ајртон (Ayrton, William Edward, 1847-1908) и Лорд Рејли (Lord Rayleigh, John William Strutt, 1842 – 1919).

У овој плејади имена, Тесла је у време боравка у Лондону у доби од 36. година био најмлађи, а Лорд Келвин у доби од 68. година најстарији научник.

Разлози за Теслин пут у Европу

Часописи су пратили резултате Теслиних радова. Фебруара 1891. године у Сједињеним државама Тесла је објавио и први чланак из нове области. Домете нових истраживања први пут је јавно представио у предавању „Експерименти са наизменичним струјама врло високе фреквенције и њихова примена у вештачком осветљењу“ пред Америчким институтом електроинжењера на Колумбија колеџу у Њујорку, 20. маја 1891. године. Ово предавање пренето је и у лондонским научним часописима *Electrical Engineer* и *Electrical World*. У току предавању Тесла је први пут јавно демонстрирао пренос енергије кроз једну жицу без повратка у сврхе осветљења и наговестио могућност бежичног преноса енергије кроз земљу као проводно тело.

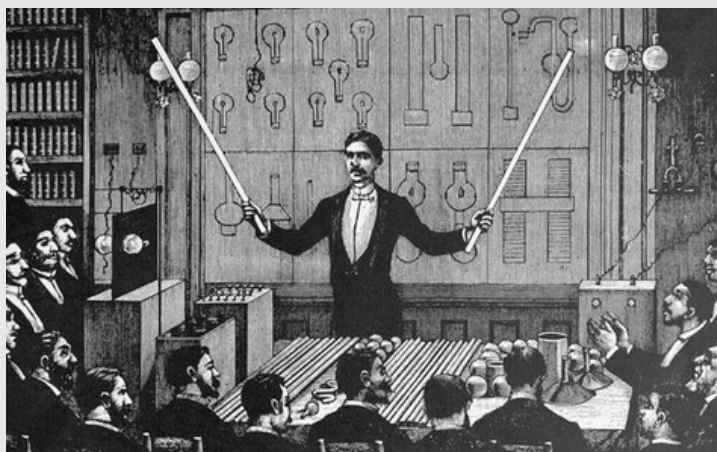
Поред Теслиног предавања које је у наставцима објављено у поменутим лондонским часописима, и *Electrical Review* пренео је јула 1891. и јануара 1892. два Теслина чланка, „Електрична пражњења у вакуумским цевима” и „Масажа високофреквентним струјама”. До фебруара 1892. у ова два научна часописа изашло је још неколико чланака са приказом Теслиног рада.

У аутобиографском чланку „Моји изуми” који је објављен 1919. године, Тесла пише да је након 1890. године из свих крајева света примио хитне позиве за предавања, многобројне почасте и ласкаве понуде које је одбио, али када су позиви постали неиздрживи, 1892. године одлучио се на нови пут у Европу. Претходно је у Европи боравио 1889. године да би посетио Светску изложбу у Паризу. Пресудну улогу у поновном доласку Тесле у Европу имаће Институт електроинжењера Велике Британије.

Француско друштво за физику, сазнавши за Теслину намеру да прикаже своје значајне експерименте у Лондону, обратило се Тесли писмом од 24. августа 1891. са позивом да експерименте прикаже и пред овим друштвом. Тесла је позив прихватио уз договор да одржи предавање пред заједничким скупом Француског друштва за физику и Међународног француског друштва електричара.

У међувремену, 3. септембра 1891. осам чланова Института електроинжењера Велике Британије поднело је предлог овој институцији за пријем Николе Тесле за иностраног члана Института. Предлог је прихваћен 8. октобра 1891. на састанку Савета Института чији је председник био Вилијем Крукс, енглески физичар и хемичар. За иностраног члана ове угледне институције, Тесла је изабран 26. новембра исте године.

Предавања у Лондону

Лондонски часопис *Electrical Engineer* објавио је 18. децембра 1891. чланак „Експерименти господина Тесле” у коме је пренета најава Вилијема Крукса о предстојећем Теслином предавању у Лондону. Новине са обе стране океана су помно пратиле Теслино кретање. Њујоршки часопис истог назива *Electrical Engineer* је под насловом „Никола Тесла одлази за

Европу”, у броју од 20. јануара 1892, објавио кратку вест да је Тесла испловио бродом Умбриа 16. јануара исте године. Лондонски часописи објавили су Теслин долазак у Лондон и најавила предавање. У Институту електроинжењера Велике Британије, Тесла је одржао предавање „Експерименти са наизменичним струјама високог напона и високих фреквенција”, 3. фебруара 1892. године. Предавање је започео речима:

„Не могу да нађем речи да изразим велику част што се обраћам некима од највећих мислилаца овога времена и толиким способним научницима, инжењерима и електроинжењерима ове земље која је највећа по научним достигнућима. Резултате које имам част да изложим пред оваквим скупом не могу да назовем сопственим. Не мало вас може да полаже веће право од мене на свако вредно својство које овај рад можда има. Не морам да помињем многа имена светски позната - имена оних од вас који су познати као лидери у овој очаравајућој науци; али једно, бар, морам да поменем – име незаобилазно у оваквој демонстрацији! То име се везује за најлепши изум што постоји: оно је Крукс!...“.

У предавању је изложио резултате истраживања појава пражњења у вакуумским цевима и цевима са разређеним гасом, као и карактеристике и начине конструкције погодног извора за изазивање пражњења.

Након првог предавања научник Џејмс Дјуар члан Краљевског института Велике Британије инсистирао је да Тесла следеће вече понови предавање пред члановима ове институције. Како ново предавање није првобитно договорено, могуће је да се Тесла двоумио, али један догађај утицао је да прихвати понуду Дјуара. О томе пише:

„Био сам одлучан човек, али сам лако попустио пред јаким аргументима овог великог Шкотланђанина. Гурнуо ме је у столицу и налио ми пола чаше дивне браон течности која се пресијавала у свим бојама и имала укус нектара. 'Сада', рече он, 'Ви седите у Фарадејевој столици и уживате у вискију који је он обично пио'. И на једној и на другој ствари могло ми се завидети“.

После овако указане почести, Тесла је поновио предавање већ следеће вечери, 4. фебруара 1892. године пред члановима Краљевског института, на скупу којим је председавао физичар Лорд Рејли. Научни часописи су у месецима након предавања објављивали приказе и осврте на предавање. Лондонски часопис *Electrical Engineer* пише 5. фебруара 1892:

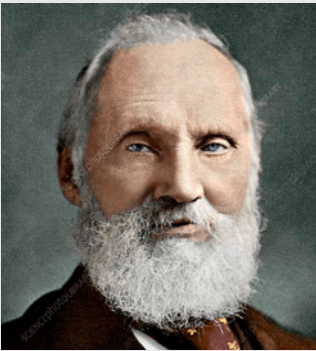
„У среду увече је Краљевски Институт имао један од оних чувених састанака, ради којих је и постао славан ... Инжењери су се тискали да га чују, јер је слава његових истраживања била већ разнесена, а њихов значај већ признат ... Своје предавање почео је г. Тесла изразом свога признања према раду професора Крукса, који га је још као ђака одушевио и његовом раду дао правац. Затим је предавач прешао на своја сопствена истраживања и у једној секунди показао својим слушаоцима неизмерно растојање које га дели од његових претходника ...“

У другој важној институцији, Краљевском друштву Велике Британије, Тесла је 11. фебруара присуствовао вечери у току које су пред члановима друштва одржана три предавања, два посвећена медицини и једно предавање о спектру. Теслин домаћин ове вечери, који га је представио осталим члановима Краљевског друштва био је Џејмс Дјуар.

Сви научници који су били непосредно ангажовани око Теслиног боравка у Лондону, предавали су или су били активно укључени у рад водећих научних и културних институција Велике Британије: Краљевског друштва (основано 1660), Краљевског института (основан 1799), Британског удружења за унапређење науке (основано 1831) и Института електроинжењера (основан 1871). Са неким од њих Тесла је успоставио вишегодишњу сарадњу и пријатељски однос.

Портрети британских научника

Лорд Келвин (Kelvin, Lord William Thomson) – У време када је Тесла одржао предавања, председник Краљевског друштва био је Лорд Келвин, рођен у Белфасту у Ирској 1824. године. Келвин је био врло ангажован, као члан и председник, у раду Британског удружења за унапређење науке. Уз титулу Лорда, Вилијем Томпсон је добио име Келвин по називу реке која протиче поред универзитета у Глазгову где је предавао теорију природне филозофије. Келвин је био водећи физичар 19. века, бавио се математичком анализом

термодинамичких појава и појава електрицитета. Потврдио је апсолутну скалу за мерење температуре која је названа по њему Келвинова скала.

Од 1890. године Лорд Келвин је био председник Међународне комисије за Нијагару која је одлучивала о избору производног, преносног и дистрибутивног система који ће бити примењен на Нијагари. У години која ће уследити након године Теслиног европског успеха, биће донета и коначна одлука о избору система, полифазни или једносмерни.

Због обавеза у Единбургу и Глазгову, Келвин није присуствовао Теслиним предавањима у Лондону. У писму које је 1. фебруара 1892. из Единбурга упутио проф. Ајртону, Келвин му захваљује на информацијама о будућем Теслином предавању у Краљевском институту, истовремено изражава жаљење што неће бити присутан, као и наду да ће имати прилику да види Теслине експерименте. Контакти Тесле и Лорда Келвина биће настављени наредних година. Келвин је постао добро упознат са актуелним експерименталним резултатима које је Тесла постигао са осцилатором. У предавању пред Франклиновим Институтом у Филаделфији, 1896. године, Келвин је о Тесли рекао:

„Тесла је допринео електротехници више него иједан човек пре њега“.

На годишњем скупу Британског удружења за унапређење науке који је одржан у Торонту, Келвин је августа 1897. представио један од модела Теслиног осцилатора. Из Торонта је послао Тесли писмо где му захваљује на послатом раду и помиње могућност да овај рад буде презентован пред члановима секције за математику и физику овог удружења. Како Тесла није учествовао на овом скупу, највероватније да је рад управо представио Келвин и том приликом демонстрирао Теслин осцилатор. Према Теслиним речима Келвин је осцилатор описао као „изванредан развој и предодређен да буде од великог значаја“.

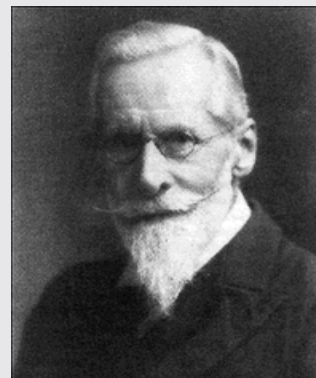
У писму послатом из Торонта Келвин такође најављује свој скори долазак у Њујорк, пре повратка за Енглеску и нада се сусрету са Теслом. Сусрет је остварен, Келвин је 1896. или 1897. године посетио Теслу у лабораторији у Њујорку и детаљно се упознао са бројним типовима високофреквентних осцилатора, апаратуром и методама које је Тесла развијао у сврхе бежичног слања и пријема сигнала.

Келвин и Тесла срели су се највероватније поново у Њујорку априла и маја 1902. на пријемима организованим у част боравка Лорда и Леди Келвин у овом граду. У то време Тесла је био окупиран експериментима у лабораторији на Лонг Ајленду.

Неизвесно је да ли је, осим евентуалног сусрета на пријемима, дошло до посебног сусрета где би два научника могла да размене мишљења о својим истраживањима. Тесла је 10. маја 1901. послао Келвину број часописа *Century* за јуни 1900., са чланком који је изазвао велику пажњу, „Проблем повећавања људске енергије”. Уз чланак Тесла је Келвину поклатио и књиге „*The Gospel of Budha*”, „*Les Grands Initiés*” и „*House of Life*” Дантеа Роселија. Фотографије објављене у чланку Тесла је послао и Круксу и Дјуару.

Сер Вилијем Крукс (Crookes, Sir William) – Нарочиту сарадњу, током месеци боравка у Европи, Тесла је остварио са Вилијемом Круксом. Крукс је рођен у Лондону 1832. године. У години која је претходила Теслином доласку, 1891, Крукс је био председник Института електроинжењера. У наредним годинама биће и председник Краљевског друштва, секретар Краљевског института, као и председник Британског удружења за унапређење науке. Крукс није градио каријеру универзитетског професора, већ је радио самостално у лабораторији која се

налазила у кући у којој је живео од 1880. године. Познат је по томе што је 1861. открио хемијски елемент талијум, 1895. идентификовао узорак хелијума, као и уређај за мерење радиоактивности, радиометар. Око 1875. вршио је испитивања појаве пражњења у вакуумским цевима и цевима за разређеним гасом, по њему названим „Круксове цеви”, поље истраживања у коме је радио Тесла и чему је посветио уводни део свог предавања. Теслино присуство у Лондону допринело је да два научника размене искуства у истраживању и одмах започну преписку. Тесла је те 1892. био радо виђен у дому Круксових и сви чланови породице успоставили су топао однос са Теслом. Прво Круксово писмо Тесла је примио већ у Паризу, где је одмах после Лондона одржао предавање.

Крукс, који је био заинтересован за изучавање Теслиног осцилатора обавештава га да са својим сарадником ради на конструисању овог уређаја. Све до Теслиног повратка у Лондон, два научника су живо размењивала искуства у вези са детаљима израде калема. Тесла је Круксу послао калем, а потом је и сам Крукс успео да направи први Теслин калем.

Постојао је предлог да Тесла одржи још једну демонстрацију експеримената, овог пута на соареу Краљевског друштва који је планиран за мај. Знајући да је Тесла планирао одлазак у Лику, Крукс је, обавестивши Теслу, био спреман да на соареу сам демонстрира Теслине експерименте са калемом. Крукс је Тесли послао и један свој радиометар, сматрајући да ће му можда бити потребан у посебне сврхе. По Теслином повратку у Њујорк преписка је скоро изостала, и поново је успостављена 1897. Подстакнут резултатима Теслиних истраживања у Колорадо Спрингсу 1899-1900, Крукс у писму од 6. јула 1901. позива Теслу да одржи ново предавање у Лондону. Колико је до сада познато Тесла није поново држао предавање у овом граду.

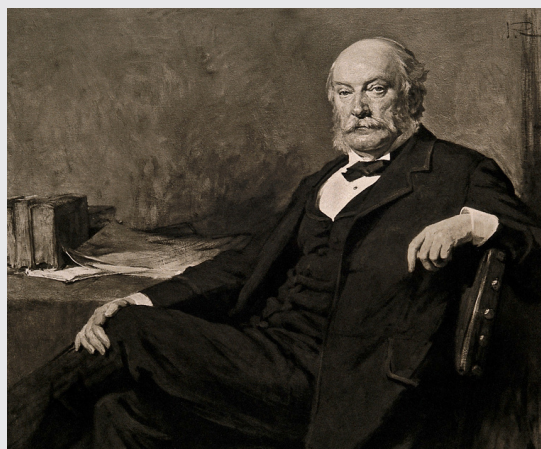

Сер Џејмс Дјуар (Dewar, Sir James) – Шкотски физичар и хемичар Џејмс Дјуар рођен је 1842. у Кинкардину, радио је као професор хемије на Краљевском институту у Лондону. Основао је 1896. године Дејви–Фарадејеву истраживачку лабораторију која се и данас налази у згради Краљевског института. Заједно са Лордом Рејлијем био је њен први директор. Бавио се истраживањима превођења гасова у течно стање. На самом почетку научног рада 1867. развио је структуралну формулу

бензена. Изумео је 1892. године „Дјуарову боцу“, посуду која ће постати позната као „термос боца“. Он је први научник који је 1898. произвео водоник у течном, а 1899. у чврстом стању. По повратку у Америку Тесла је наставио преписку са Дјуаром.

Лорд Рејли (Lord Rayleigh) – Енглески физичар који ће остварити велики утицај на Теслу, Лорд Рејли, рођен је 1842. године у Лангфорд Грову у Есексу. У време Теслине посете Лондону био је професор природне филозофије на Краљевском институту. Наследивши Џејмса Максвела, творца теорије електромагнетних таласа, радио је претходно као професор експерименталне физике на Кембриџу. Бавио се испитивањима појава звука и светлости. Са шкотским хемичарем Вилијемом

Ремзијем открио је инертни гас аргон. За ово откриће награђени су Нобеловом наградом за физику 1904. године. Рејли је обављао дужност председника и секретара Краљевског друштва, као и председника Британског удружења за унапређење науке. Поред институционалног рада, вршио је истраживања и у својој приватној лабораторији.

Лорд Рејли је остварио велики утицај на Теслу сматрајући да поседује изумитељски дар. У својој аутобиографији Тесла пише:

„До тада нисам ни схватао да имам посебан изумитељски дар, али Лорд Рејли кога сам увек сматрао идеалним научником је то рекао, и ако је то заиста било тачно, осетио сам да треба да се усредсредим на неку велику идеју“.

Вилијем Ајртон (Ayrton, William Edward) – Физичар Вилијем Ајртон рођен је у Лондону 1847. године. У години Теслиног предавања био је председник Института електроинжењера Велике Британије. Од 1873. био је професор физике и телеграфије на Imperial College of Engineering у Токију. Овај колеџ, на коме се настава одржавала на енглеском језику, сматра се првим универзитетом или политехничком школом у свету са посебним одсеком за студије појава електрицитета. С тога се Вилијем Ајртон сматра првим професором електротехнике у свету.

По повратку у Лондон шест година касније постао је професор примењене физике на Finsbury College of the City and Guilds of Technical Institute у Лондону. На овом колеџу конструисана је сва опрема коју је Тесла демонстрирао на предавању у Лондону.

Тесла је професору Ајртону поклатио дванаестополни индукциони мотор, један од два мотора које је демонстрирао у првом предавању које је одржао у Њујорку, 16. маја 1888. пред члановима Америчког института електроинжењера на Колумбија колеџу. Овај мотор се данас чува у Science Museum у Лондону, изложен је на сталној поставци.

Одјеци Теслиног предавања

О значају Теслиног предавања у Лондону говори и податак да је већ 7. новембра 1892. године предложен, а 5. децембра 1892. и изабран за члана Краљевског Института Велике Британије. У писму брату од тетке Сими Мајсторовићу, Тесла из Њујорка 2. јануара 1893. године пише:

„... Имам двије новости да ти обзнаним. Једно: изабран сам за члана Royal Institution of Great Britain (Краљевски институт Велике Британије). Кад ми други пут успишеш, а ти швркни: M.R.I., а то значи Member of Royal Institution.. “

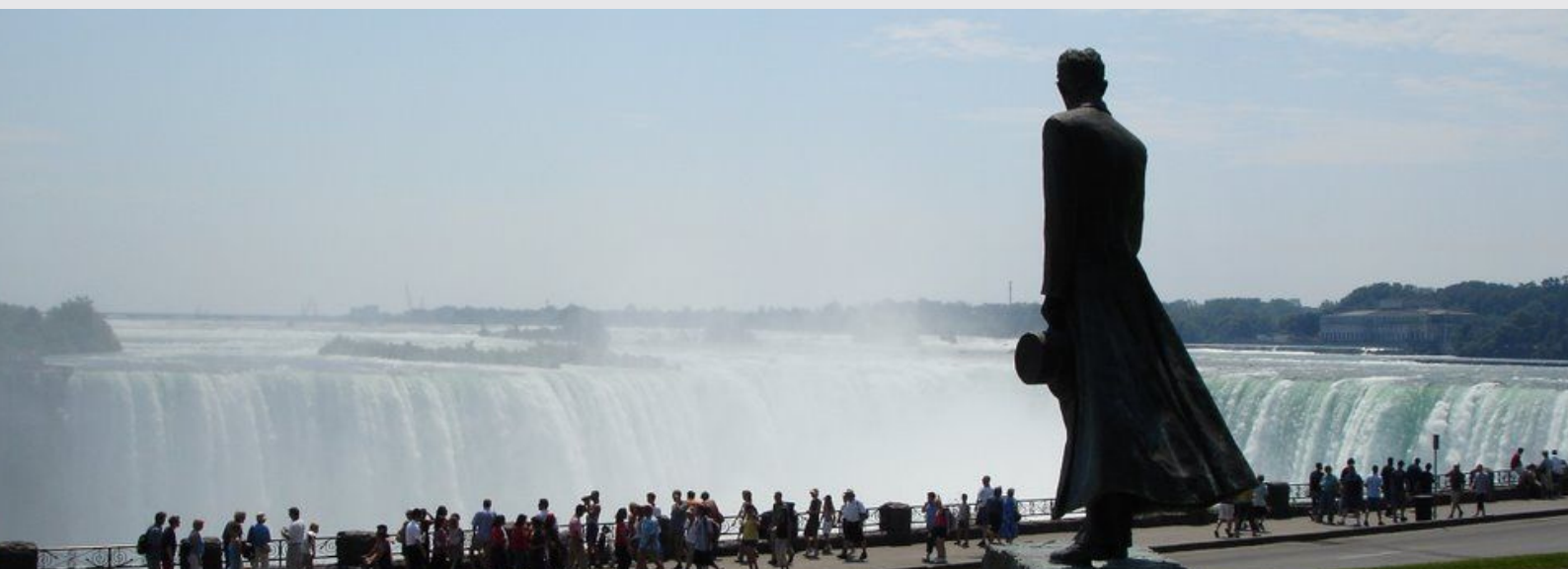
У истом писму сазнајемо и за другу почаст, указану Николи Тесли.

„... Друго: добио сам прву награду од Institution of Electrical Engineer (Друштво енглеских инжењера) за моје задње дјело. Ту награду (малену у новцу) врло много цијеним, јер сам први који је то постигао у Америци”.

После одржаних предавања у Лондону и Паризу, Тесла је боравио у Госпићу и Лици, посетио је Загреб, Беч и Будимпешту, једини пут боравио у Београду 2. јуна 1892. и после краћег пута по Европи, вратио се у Њујорк августа 1892. године.

Сусрет са британским научницима охрабрио је Теслу да настави започете експерименте у области струја високих фреквенција који су били тема предавања која је одржао.

Публицитет који је скренуо на себе европским успехом, као и нова научна ангажовања која је подузео повратком у Америку, допринела су да наредна, 1893. година постане година највеће славе изумитеља Николе Тесле. Тада је донета одлука да ће његов полифазни систем бити примењен у хидроцентрали на Нијагариним водопадима, а тиме ће овај систем прихватити цео свет.

МОЈОЈ ДУШИ СЕ ЖУРИ

Марио де Андраде

Рачунао сам своје године и открио да ми је остало мање времена за живот од оног којег сам проживео до сад.

Осећам се као дете које је добило кутију слаткиша. Прве слаткише је појело са задовољством, али кад је видело да их је остало још мало, почело их је јести са посебном пажњом и уживати у сваком залагају.

Немам више времена за бесконачне конференције у којима се говори о статутима, правилима, процедурама и унутрашњим одредбама, знајући да ништа од тога неће бити постигнуто.

Немам више времена да подносим апсурдне људе који, упркос поодмаклим годинама, још нису одрасли.

Немам више времена да се борим са неоствареним. Не желим да будем на скуповима где се его надувава.

Не могу трпети манипулаторе и опортунисте, нервирају ме завидни људи који покушавају да дискредитују способне да би освојили њихове позиције таленте и достигнућа.

Моје време је прекратко да бих расправљао о насловима. Желим садржај, супстанцу, мојој души се жури. Није остало још пуно слаткиша у кутији...

Желим да проведем живот са људима које краси истинска човечност. Људима који умеју да се смеју властитим грешкама. Људима који разумеју своје предодређење и не крију се од својих дужности.

Онима који бране људско достојанство и желе само да буду на страни истине, правде и праведности. То је оно што живот чини вредним живљења.

Желим да будем окружен људима који знају како да додирну срце других људи. Људима које су тешки ударци у животу научили да одрасту и сачувају нежне додире душе.

Да... жури ми се...

Жури ми се да живим тим интензитетом који само зрелост може дати. Не желим узалуд да потрошим више ни један слаткиш који ми је преостао. Сигуран сам да су још слађи од оних које сам већ појео.

Мој циљ је: доћи до краја у миру са собом, са мојим ближњима и мојом савешћу.

Имамо два живота и онај други почиње у тренутку кад схватиш – да је живот само један...

**ГНОСТИЧКА
(БОЕМСКА)
РАПСОДИЈА**

Синиша Кошутић

„У очима гностика, сва жива бића нашег света јесу талог изгубљеног неба“

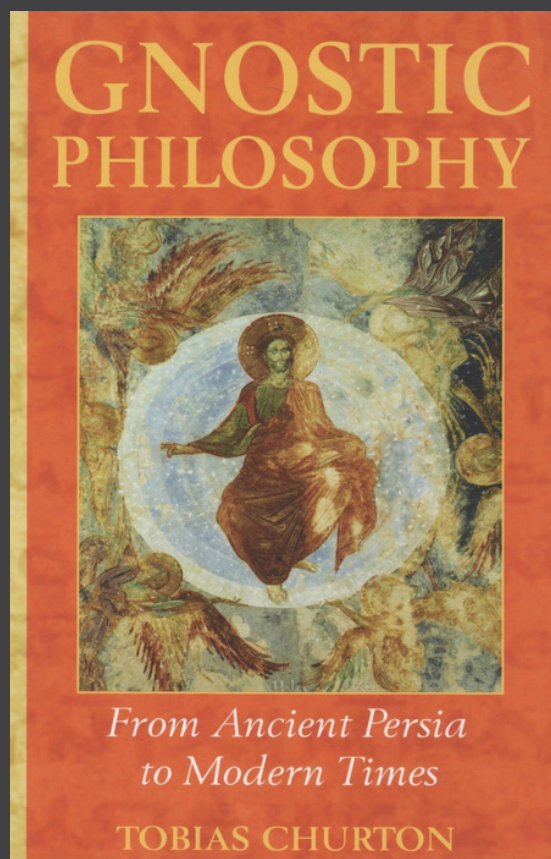
(Жак Лакаријер: „Гностици“)

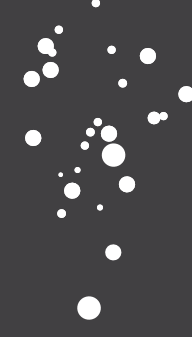
Чак и необавезно поподневно размишљање о гностицима и гностицизму, код обичног човека, који стоји на врху ланца исхране, изазива неодређен страх и зебњу, као када се чекају резултати лабораторије, какво је стање наше крви, а заправо како је стање наше свести. По тврђењу гностика човек је једнако отуђен од своје последње мождане ћелије, као и од читавог Универзума као „мрачног огња“ и само знање о себи, гносис, може да нам отвори пукотине светла „Вечног Сунца“, које исијава из Плероме, Божанске пуноће, у пропадљиви свет смрти, у који нас је, због тежине материје и поремећене вибрације, увалио покварени и зли Демијург, творац овога света.

Данас, модеран грађанин Србије, васпитан и образован на христијанизованим моралним вредностима и пост-социјалистичкој православној космологији и New age пост-револуционарним тековинама, „пеаце анд лове“, пропалом пројекту, најрадије би пљунуо од муке на овакве гностичке и манихејске тврдње, притом без правог увида у то шта је гностичка филозофија. Ако погледамо око себе видећемо већ одавно присутну епидемију: life - couch инструктора, „учитеља“, гуруа, Carpe Diem промотера, умрети здрав дијететичара, живи-у-садашњем-тренутку полусвештеника, отеких вратова билдера и распамећених трговаца инстант срећом, врачева за брзо богаћење, веганских секти и надри-лекара који нас лече вибрацијама и Сунцем.

Одакле потреба за овим "помоћницима", ако су нас напустили наши Анђели заштитници, зашто се комерцијализовала и убрзала потреба за конзумним откровењима, и духовним 99,99 попустима, и напokon, зашто се сви упорно труде да нас убeде да живимо у најлепшем и најбољем од свих светова.

Зашто нам је потребан неко, било ко, да нам открива „ТО“ што нам је блиско као руке и ноге, што најчешће носимо као камен о који се спотичемо и не успевамо, као новчић за срећу, да га бацимо иза леђа.

Шта нас је то удаљило од највеће драгоцености коју носимо, што је у нама, а до њега, или до ње, или до тога, не можемо да допремо, као да је прекривено неким непрозирним велом тајне.

Мада, општа места никада нису захвална ни у литератури ни у аналитичкој психологији, варирао бих једну непроверену гласину: „Србија има богату историју, али нема богату традицију.“ Одмах прелазим на гностичку традицију. Умало се нисам потукао са једним православним свештеником, даркером, у црним чизмама и Jack Daniel's-ом у руци (увек две коцкице леда) када сам га питао, има ли гностика у Православном свештенству. Читај оче наш, какви гностици!

Покушавам да направим виноград на обронцима Карпата и где год се закопа, скоро, избијају кости покланих Богумила. Ко их је побио? Кажу Стефан Немања и његов син Растко. А, налазим у списима, да је Мирослав, Завидин брат, Завиде - оца Стефана Немање, помагао Богумиле капом и шаком. Шта се десило? Није ваљда на греху и крви направљена држава под посебним именом: Србија?

Не сећам се да је икада Православна црква направила молебан за опрост греха, за побијене „невернике“ чисте вере у Христа, поштоваоца четворо јевањђеља. Читачи неба, у небеској Србији, тврде да крв покланих Богумила још увек вришти у астралу и да ће, ако се не добије опрост од грехова, остати да вришти у астралу – као проклетство!

Да се човек згрози, и као верник и као маловерник, од ове помисли!

Шта нам је чинити? С обзиром на то да приређивач овог часописа за неговање духовне културе, а и ми који качимо своје цедуљице по парку испред Каменичке улице, као хоме маде „зид плача“ нисмо свештена лица, нико нас није рукоположио и нисмо овлашћени за било каква чинодејства, нисмо овлашћени ни за молебана!

Оно што је у нашем домету и домену је да покушамо, усред епидемије, да развалимо врата лагума у којима се буђаве апокрифни списи подземне и паралелне (и забрањене) историје и изнесемо на светло дана, из београдских Наг Хамади пећина, прогнано и заборављено наслеђе.

Наставак следи у следећем броју, а до тада слушајте пажљиво Фреда Меркјурија и његов крик – Боемску Рапсодију / Bohemian Rhapsody :

"Јел је ово живот?
Ил је плод маште?
Ухваћен у недођији,
не могу побећи од
стварности!

Отвори очи,
Погледај ка небу и види-
ја сам само сиротан,
не треба ми сажаљење.
Лако дођем, лако одем.
Чаш сам горе, час доле.
где год да ветар дува
није ми важно, не мени...

Мама, управо сам убио човека.
Прислонио му пиштољ уз главу.
Повукао обарач, сад је мртав.
Мама, а живот је тек почео,
сада сам све упропастио.

Мама, ох
Нисам хтео да те расплачем,
Ако се не појавим сутра у ово
време,
Иди даље, иди даље
као да се ништа није десило...

Прекасно је, моје време је
дошло,
дрхти ми свака кост у телу,
бол не престаје.

Збогом, свима - Морам ићи,
морам вас све оставити
иза себе и суочити се с истином.
Мама, оооох... (Где год да
ветар дува),
не желим да умрем.
Понекад пожелим да се нисам
ни родио...
Видим малу силуету човека
Скарамус, Скарамус, хоћеш ли
одиграти фанданго?!

Грмљавина и севање,
стварно, стварно ме плаше! (Галилео)
Галилео, (Галилео), Галилео,
Галилео, Фигаро, Магњифико-о-о-о-о...

Ја сам само сиротан, нико ме не воли,
Он је само један сиротан из сироте
породице,
Поштеди његов живот од овог пакла.
Ја сам само сиротан, нико ме не воли,
Он је само један сиротан из сироте
породице,
Поштеди његов живот од овог пакла.

Како дошло, тако прошло, хоћеш ли ме
пустити?

Ох боже! Не, нећемо те пустити,
Пустите га

Ох боже! Не, нећемо те пустити,
Пустите га

Ох боже! Не, нећемо те пустити,
Пустите ме

(Нећемо те пустити) Пустите ме!

(Нећемо те пустити) (Никад, никад,
никад, никад)

Пустите меееее! Не, не, не, не, не, не, не
(Ох мама миа, мама миа) Мама Миа,
пусти ме!

Белзевуб је гурнуо ђаволе у мени, у
мене, у мене!

Дакле, мислиш да ме можеш
каменовати и плунути ми у лице,
Дакле, мислиш да ме можеш волети па
ме оставити да умрем,
Ох, душо, не можеш ми то урадити,
душо!
Просто морам да се изгубим, просто
морам да се изгубим одавде.

Стварно ништа није важно,
свако видети може.

Стварно ништа није важно,
Мени стварно ништа није важно.

Где год да ветар дува..."

ТРАЈАНОВ МОСТ НА ДУНАВУ

Гордана Каровић

Римски император Марко Улпије Трајан владао је од 98-117. г.н.е. За време његове владавине Римска империја је достигла највећу територијалну распрострањеност и према процени историчара имала је око 70 милиона становника. Када је у својој 45-ој години Трајан дошао на власт, већ је имао велико, значајно и успешно искуство у војној каријери и у управљању провинцијама. У дубини душе војник, велики део живота, али и своје владавине провео је у ратовању, посвећујући посебну пажњу проблемима две најважније границе - на Дунаву и на Еуфрату. Ипак, посебан значај и важност придавао је припремама за рат на Дунаву и активностима против Дачке државе која је у другој половини 1. в.н.е., а посебно доласком на власт Децебала, највећег дачког владара, све више јачала. Добро организована, јака држава непосредно уз границу римског Царства, представљала је сталну претњу, а њена рудна и друга природна богатства значајан изазов и подстицај за освајачка размишљања.

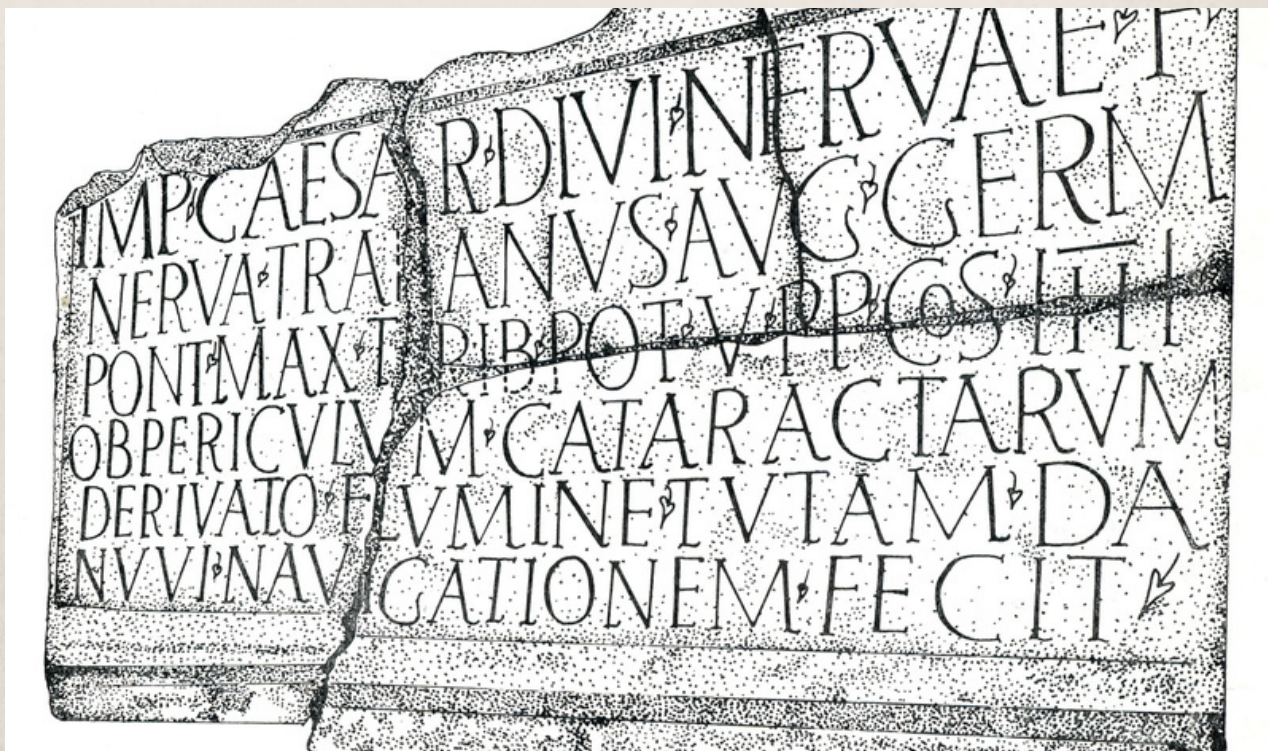

Активности Трајанових претходника на простору Ђердапа: Тиберија, Клаудија и владара династије Флавијеваца, јасно показују да су сви они били свесни опасности коју је на граници римског Царства представљала све снажнија дачка држава. Због тога су Трајанове припреме за ратове током којих је Дачка држава покорена и коначно претворена у римску провинцију Дакију 106. године, биле веома озбиљне и опсежне. На подручју Србије, на ђердапском делу римске утврђене границе - лимеса, ове припреме су оставиле траг у виду изузетних споменика римског архитектонског и градитељског умећа, на које ћемо се осврнути у најосновнијим цртама.

У периоду пре почетка првог дачког рата, који је вођен 101-102. године, **обновљена је најтежа деоница пута** усеченог у стене у Доњој клисури. Радови су вршени на путу који је просецао у стени Горње клисуре још у време Тиберија, 33-34. године н.е., настављени под Клаудијем 44. или 46. године, а затим и под владарима династије Флавијеваца. Најтежа деоница овог ђердапског пута налазила се у Доњој клисури, а на овом делу су Трајанове јединице завршиле посао у времену између 10. децембра 99. и 10. децембра 100. године. О овим радовима је као главно сведочанство остао натпис на стени, познат као Трајанова табла, која се налази у близини Хајдучке воденице.

Део римског пута и Трајанова табла, низводно од Хајдучке воденице, пре 1969. године када је табла измештена, а пут потопљен због изградње Хидроелектране „Ђердап I“ Следећа велика грађевинска активност било је прокопавање Сипског канала чиме је заобиђена озбиљна и најтежа препрека за пловидбу на овом делу Дунава - катаракте код данашњег села Сип. Радови на прокопавању канала су, према сведочанству на натпису откривеном 70-их година 20. века на Караташу, код римског војног утврђења Диана, завршени 101. године. Према Феликсу Каницу, укупна дужина канала износила је 3.220 m.

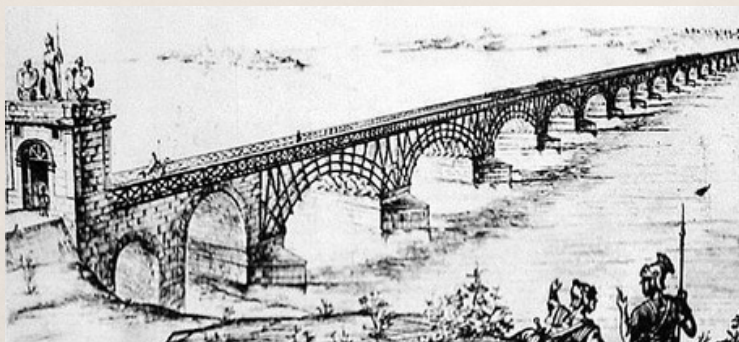
Мермерна плоча са натписом о прокопавању канала, откривена код утврђења Дијана код Караташа.

Од великог значаја било је и питање распоређивања и смештаја изузетно великог броја војних јединица сконцентрисаних на уском географском простору. Због тога се на мезијском делу дунавске границе у Трајаново време **граде и прва војничка утврђења од чврстих материјала**, која замењују дотадашња земљана утврђења са палисадама.

Сви ови обимни и захтевни грађевински радови имали су један основни циљ - да се обезбеди непрекидно и неометано снабдевање, смештај и транспорт војних јединица и ратног и грађевинског материјала, али не само за потребе војних похода, већ и за потребе извођења још једног грандиозног подухвата. У питању је изградња **ремек дела римског грађевинарства и архитектуре, чуда античког света - Трајановог и Аполодоровог зиданог моста** подигнутог преко Дунава за само две године, у периоду примирја између два дачка рата.

Чим се пређе праг Ђердапске клисуре (место где се данас налази хидроелектрана „Ђердап I“), Дунав се мало-помало смирује и корито му се проширује. Изглед обала се такође мења, јер високе врхове клисуре Казан и Ђердапске клисуре постепено смењују благо заравњена брда. Грађевински остаци Трајановог моста су на km 929+700 дунавског тока, између тачке која се налази 2 km јужно од села Костол са српске стране реке и румунског града Турну Северина. Избор места за изградњу био је условљен конфигурацијом терена која је пружала велики број техничких предности и дозвољавала да се радови обаве много брже него што би то био случај на другим секторима Дунава.

На изабраној локацији корито реке је највећим делом чврсто, равно и без рупа, дубине су мале, а ток је миран. Такође, на овом простору је, захваљујући постојању исушеног корита некадашњег тока Дунава, постојала могућност за скретање дела реке, што је, како у овом тренутку са великом вероватноћом претпостављамо, омогућило да део речних стубова буде грађен на сувом.

Идеална реконструкција Трајановог моста, према инжењеру Едгару Дипереу, 1907. г.

Трајанов камени мост дело је Аполодора из Дамаска, инжењера, пројектанта и градитеља најрепрезентативнијих и најсмелијих војних и јавних грађевина Трајановог времена.

Састојао се од два главна дела: крајева и стубова укопаних у корито реке који су били повезани дрвеним сводовима. Оба краја моста завршавала су се монументалним капијама украшеним бронзаним скулптурама. Капије су са носећим стубовима, од којих је почињала дрвена конструкција моста, биле повезане помоћу два или три зидана свода, који су се налазили на обали реке. Овome су, као секундарни елементи, припадали дрвени плочник и ограде са сваке стране. Укупна дужина моста од капије до капије је 1.158 м, а осовинско растојање између сваког од 20 стубова у кориту реке износи 54 метра. Растојања између ових стубова била су премошћена дрвеном конструкцијом, а то је захват за који и данашњи врхунски инжењери мостogradње тврде да би представљао изузетно велики и тешко остварљив изазов.

Истовремено са мостом, у функцији његове одбране, подигнута су војна утврђења Понтес на десној, мезијској, данашњој српској и Дробета на левој, дачкој, данашњој румунској обали Дунава. Мост и утврђења подигнути су у рекордном року с обзиром на тадашњу технологију градње, у време од пролећа 103. до пролећа 105. године. До тог закључка дошло се посредним путем. Наиме, начин на који су се одвијале војне операције у току Првог дачког рата није дозвољавао започињање тако обимних грађевинских радова. Они су били могући тек после римске победе и нарочито после римског територијалног проширења северно од реке, што је био случај тек по завршетку првог рата, у јесен 102. године. Тада су Римљани учврстили и војну контролу основних планинских венаца Карпата, у правцу Трансилваније.

Поседовање планина штитило је радове на грађевини од евентуалног напада Дачана, који су савршено јасно били свесни опасности која им стиже са завршетком изградње моста. Што се тиче завршетка градње, она није спорна, јер су 105. године преко њега све римске трупе прешле Дунав да би, кроз низ војних активности предузетих током те као и током 106. године, сломиле отпор Децебала и његових војника и у корену уништиле Дачку државу. Циљеви постављени пред почетак Трајанових Дачких ратова били су, по њиховом окончању, у потпуности испуњени.

После Трајановог освајања Дачке државе дунавска обала од Виндобоне до Црног мора била је најјаче утврђена граница Царства, са девет легијских логора: Карнунтум, Виндобон и Бригециј у Горњој Панонији, Аквиникум у Доњој Панонији, Сингидунум и Виминацијум у Горњој Мезији, Нове, Дуросторум и Троесмис у Доњој Мезији. Гигантска конструкција

Трајановог моста, која је у време изградње требала јасно да укаже на неизбежан и незаустављив продор римске цивилизације у правцу централне Европе, у годинама које су следиле био је спона између две важне провинције Римског царства, обезбеђујући проток људи, сировина и готових производа, а тиме и брзу романизацију новоосноване провинције Дакије.

Најважнији писани извори о градњи моста - спис Аполодора из Дамаска и Коментари цара Трајана о дачким ратовима, нису сачувани. Поред фигуралних представа на Трајановом стубу у Риму и новцу кованом 105. године у част његове изградње, о мосту из античког времена постоје подаци у текстовима Диона Касија, Прокопија и песника Tsetses-a. На основу анализе ових постојећих извора долази се до бројних контрадикторних података у вези начина градње, горње конструкције моста и времена када је мост престао да буде у функцији.

А о судбини Трајановог моста, његовим истраживањима и заштити, читајте у неком од следећих бројева часописа Тајни зачин.

*Освећење моста, детаљ са Трајановог стуба у Риму
копија у Археолошком музеју у Кладову*

О БУЋЕЊУ

Антони де Мело

Духовност значи буђење. Већина људи, иако тога није свесна, спава. Рађају се спавајући, живе спавајући, жене се и удају спавајући, спавајући одгајају своју децу, и умиру спавајући, а да се никада не пробуде. Никада не упознају драг и лепоту те ствари коју зовемо људским бивствовањем. Сви мистици – католици, хришћани, нехришћани, без обзира на то коју теологију заступају, без обзира на то које су вероисповести – сви се слажу у једној ствари: да је све у реду, све је у реду. Иако је свуда неред, све је у реду. Заиста чудан парадокс. Али, на жалост, већина људи никада не схвати да је све у реду зато јер спавају. Мучи их ноћна мора.

Прошле године чуо сам на шпанској телевизији ову причу о једном господину који је куцао на синовљева врата.

"Џими", каже, "пробуди се!"

Џими одговара: "Не желим да устанем, тата."

Отац виче: "Устани, мораш да идеш у школу!"

Џими каже: "Нећу ићи у школу."

"Зашто не?" упита отац.

"Постоје три разлога." рече Џими. "Прво, зато што је то тако досадно; друго, зато јер ме деца задиркују; и треће, зато јер мрзим школу."

А отац одговара: "Чуј, ја ћу ти рећи три разлога зашто мораш да идеш у школу. Прво, зато што је то твоја дужност; друго, зато што имаш четрдесет и пет година; и треће, зато што си директор школе..."

Пробудите се, пробудите се! Одрасли сте. Превелики сте да бисте спавали. Пробудите се!

Престаните се играти са својим играчкама. Већина људи ће Вам рећи да би желели да изађу из дечјег вртића, али немојте им веровати. Немојте им веровати! Све што желе да учините за њих је да им поправите њихове покидане играчке.

"Вратите ми моју супругу. Вратите ми мој посао. Вратите ми мој новац. Вратите ми мој углед, мој успех." То је оно што желе – желе назад своје играчке. То је све што желе.

Чак и најбољи психолози ће Вам то рећи, да људи у ствари не желе да оздраве. Оно што желе је олакшање, оздрављење је тегобно. Буђење је, наиме, непријатно. У кревету вам је лепо и удобно, буђење вас раздражи. То је разлог зашто мудар учитељ никада неће покушати да пробуди људе. Надам се да ћу овде мудро да поступим и да ничим нећу покушати да Вас пробудим ако спавате. То заиста нема никакве везе са мном, чак и ако ћу вам понекад рећи: "Пробудите се!"

Мој посао је да се бавим својим стварима, да плешем свој плес. Ако ћете од тога имати користи, добро, ако не – штета!

Арапи би рекли: *"Киша је свуда иста, али узрокује да у мочвари расте трње, а у врту цвеће."*

ПУТОВАЊА И КРЕТАЊА "ТАЈНИ ЗАЧИН"
ЗА НЕГОВАЊЕ ДУХОВНЕ КУЛТУРЕ!

СУВА ПЛАНИНА ИЛИ КУНОВИЦА СТАРОГА ИМЕНА

Бранислав Денис Божовић

Зашто име Сува планина? Сигурно претпостављате, јер на њој високо има мало извора, али воде има дубоко у недрима планине, која понире и извире на великим врелима по ободу планине. Тај природни феномен само је једна од многих вредности Суве планине.

Масив Суве планине изграђује значајан део рељефа југоисточне Србије, који на ширем простору припада Карпатско – Балканском планинском систему.

Геолошка грађа планине представљена је кречњачким стенама у горњим нивоима масива и силикатним стенама у нижим деловима геолошког профила.

Геолошка грађа планине, тектонски покрети, климатски утицаји и речна ерозија утицали су на стварање садашњег облика рељефа, који имају сва обележја Алпских планина. Јасно истакнути гребен планине, са стеновитим одсецима, висине више стотина метара, углавном на северној страни, пружа се правцем северозапад – југоисток. Дужина масива Суве планине је око 35 км, а ширина око 12 км.

Научник и геормофолог Јован Цвијић, оценио је Суву планину..."као један од најгоростаснијих облика у нашим земљама." Запажања о Сувој планини забележили су познати истраживачи, проф. Јован Жујовић, геолог, проф. Јосиф Панчић ботаничар као и песници Гундулић и Палмотић који је у својим стиховима називају њеним старим именом Куновица (по распрострањеној врсти дрвета кун или клен).

Врхови Суве планине. Дуж истакнутог планинског гребена (била) издижу се још истакнутији врхови, који гледано из даљине делују веома маркантно и занимљиво у ширем рељефу.

Од успона на гребен, изнад Нишке бање, ређају се врхови: Мосор (984м), Соколов камен (1.523м), затим преко преседлине Девојачки гроб (1.311м), издиже се највиши врх Суве планине Трем - на фотографији (1.809м) коме име јасно осликава облик трема на кући. Ово је омиљени врх за успоне многих планинара у Србији. Са врха Трем гребен планине пружа се према врху Пасарело (1.522м) и прелази преко површи Валоже, наставља се према југоистоку на површ са низом врхова између 1.100 – 1.500 – 1.700м. Планински масив се затим спушта према свом залеђу изнад места Бабушница.

Флора Суве планине, представља значајно флористичко богатство територије Србије, на којој је заступљено скоро половина укупних биљних врста у Србији (1.200 – 1.300 врста). Оваква разноврсност биљних заједница карактеристична је и за читаво подручје Балканског полуострва. Разноврсност и заступљеност биљних заједница омогућила је разноликост станишта и еколошких услова, посебно у клисурастим деловима и усецима који су имали улогу склоништа – прибежишта (рефугијуми). У њима су опстали представници терцијарне реликтне флоре, од њих сада најпознатије Српска рамонда и Наталијина рамонда, и друге врсте. На Сувој планини такође се налазе представници флоре северних подручја Европе, које су током леденог доба доспеле до наших планина.

Специјални резерват природе СУВА ПЛАНИНА. Заштићено подручје резервата заузима површину од 18.176 ха. На њему се налазе изузетне морфолошке појаве и облици, пре свега крашког рељефа: површи, клисуре, стеновити одсеци и друге структуре, које представљају јединствене облике геонаслеђа.

У подручју резервата развијене су специфичне фитоценозе и шумски екосистеми са 1.621 издвојених таксона са 128 врста ендемичне флоре и 58 врста лишајева. Посебно се издваја бор Кривуљ, на нижим надморским висинама него у Европи. Станишта и екосистеми фауне су такође разноврсни и богати: инсекти 259 врста, дневни лептири 80, гмизавци 14, рибе 13, птице 139 врста.

Наглашава се да је на Сувој планини поново забележена појава дуго ишчезле врсте – Бела кања. Регион Суве планине уврштен је у међународни списак ИБА подручја, као погодан за посматрање и проучавање птица.

Клисуре Суве планине представљају посебно природно наслеђе. Њихова улога у очувању природних вредности и станишта живог света током климатских промена наставља се и развојем људске врсте. Изградња насеља, путне мреже и друге инфраструктуре наставља се и данас, кроз културно историјски развој. У свему томе ми вреднујемо, користимо и прокламујемо заштиту свих ових вредности као наслеђе природних и створених разноврсности. На Сувој планини две клисуре су посебно значајне: Сићевачка и Јелашничка клисура.

Сићевачка клисура. Кроз геолошко време тече река Нишава из Бугарске у Србију, попреко кроз овај део Балкана и усеца горостасну Сићевачку клисуру кроз стене Сврљишких планина на десној долинској страни и стене Суве планине на левој долинској страни. Клисура је дуга 17 километара. У оквиру ње издвојене су три морфолошке целине: Градиштански кањон (7 км), Островичко проширење (2 км) и Просечке клисуре (8 км).

Усецањем у кречњачке стене из геолошке ере Мезозоица створени су разноврсни облици у стеновитом масиву: вертикалне литице, истакнути врхови и гребени, стеновити “торњеви”, пећински отвори и други облици. Сићевачка клисура је позната као спортски центар за алпинистичке и пењачке спортове и спортски риболов у Нишави.

Јелашничка клисура – специјални резерват природе у првој категорији заштите. Једна је од најзначајнијих клисура Србије и Балканског полуострва. Налази се на северозападним падинама Суве планине и настала је снажним ерозионим усецањем Јелашничке реке. Представља типичну клисуру узаних и стрмих долињских страна са разноврсним рељефним облицима који истичу богато геолошко наслеђе. Разноврсност биљног и животињског света је изузетна, од широко распрострањених врста до оних које карактеришу непосредно подручје Јелашничке клисуре са улогом природно заштићеног станишта. Забележене су бројне угрожене врсте као и 65 ендемичних врста. Природни, али и званични симбол ове клисуре су терцијарне балканске врсте: Српска рамонда и Наталијина рамонда.

Културно историјско наслеђе. Сува планина је миленијумски ослонац свих народа који су кроз историју живели у њеном окружењу. Од преисторијских налаза станишта човека по пећинама Сићевачке клисуре, преко античких насеља, објеката комуникације и културе, преко средњевековних споменика религиозне културе до савремених стварања вредности укупне инфраструктуре: путне комуникације, насеља, културни комплекси, очувала се као наслеђе које треба неговати.

Античко време оставило је вредне споменике: Наисус, Медиана, Нишка терма (Бања), насеље Ремизиана код Беле Паланке, остаци трасе античког пута ВИА МИЛИТАРИС, подно Суве планине.

Средњи век је изнедрио вредне сакралне споменике духовне културе:

- Манастир Свете Богородице (1644.г.), у живописној Сићевачкој клисури;
- Манастир Свете Петке Иверице у Сићевачкој клисури, познат као Краљевски војни манастир;
- Манастир Успења Свете Богородице у селу Вета испод гребена Суве планине, изграђен у византијском периоду;
- Манастир Светог Димитрија у Дивљани код Беле Паланке. Задужбина је краљевске породице Мрњавчевић, један од најстаријих манастира у Србији.

Поред ових историјских манастира у подручју планине налази се велики број цркава и светих места, саборних храстова и црквишта.

Етнографско градитељско наслеђе представљају 17 воденица између села Горњи и Доњи Душник, затим воденице код врела у Белој Паланци, као и објекти старе сеоске архитектуре.

Сува планина – “отворени стадион”. Скоро је невероватно колико могућности постоји на Сувој планини за одмор, рекреацију и спортске активности у отвореној природи, што се данас у свету популарно назива “outdoor”.

Пешачење и планинарење. На Сувој планини формирана је мрежа од тринаест обележених (маркираних) планинарских стаза. Маркиране стазе (обележене црвеним кругом са белим пољем у средини) повезују различите правце са којих се може приступити од подножја према главном гребену и врховима планине. Стазе су категорисане од “лаких” до “средњезахтевних”, које подразумевају одређену физичку припрему, осим изразито лаких шетачких стаза. Тешке захтевне стазе односе се на успоне према високим врховима Трема и Соколовог камена које трају више часова.

За добро припремљене љубитеље пешачења обележен је планинарски пут “Нишка трансверзала” дужине 130км. (www.niskeplanine.info) Трансверзала повезује Суву планину и Сврљишке планине са планинама непосредно око града Ниша (Каменички вис, Селичевица и Калафат).

Занимљиво је да се сваке године у првој недељи фебруара изводи зимски планинарски успон на врх Трем (1.809м) коме присуствује више од хиљаду учесника.

Посебно препоручујемо да се за успоне на Суву планину обратите Туристичким организацијама или планинарским друштвима Ниша или Беле Паланке. Где је могуће обезбедити планинарске водиче са лиценцом.

Скијање. Поред скијања на неуређеним планинским теренима, за организовано скијање постоје две стазе са ски лифтовима.

- Ски стаза “Соколов камен” дуга 900м са висинском разликом 320м и
- Ски стаза “Пантина стаза” дужине 300м, намењена за рекреативно скијање а
- Ски стаза “Студенац”, поред планинарског дома истог имена, намењена је деци и почетницима.

Алпинизам и спортско пењање. Деценијама се у Сићевачкој и Јелашничкој клисури налазе позната пењалишта на којима се генерацијама постижу вредни алпинистички резултати. Релативно нова и развијена дисциплина спортског пењања, такође се обавља на пењалишту изванредног квалитета у Јелашничкој клисури. Вредно је поменути два сјајна имена различитих генерација са ових пењалишта: Аца Ђорић, алпиниста и горски спасилац, дугогодишњи председник Планинарског савеза ЈИ Србије и Сташа Гејо, омладинска првакиња Европе у спортском пењању.

Планинско трчање. Нова планинска спортска дисциплина. На стазама Суве планине већ неколико година се одржава такмичарска трка са техничким савладавањем препрека. Овај догађај окупља више стотина такмичара из земље и из иностранства.

Спортови на води, пре свега кану и кајак на буковима реке Нишаве са организовањем такмичења, организовање “рафтинг” тура. Спортски риболов је већ деценијама развијан на рекреативном и такмичарском нивоу на Нишави и планинским водотоцима.

Рекреативна излетишта Суве планине:

- Бојанине воде, на изворима испод Соколовог камена (860мнв), излетиште удаљено 27км од Ниша.
- Крашко врело у селу Крупац код Беле Паланке, са дужином пећинског ходника – изворишта преко 70м.
- Крашко врело у Белој Паланци са снажним истеком неколико кубних метара воде. Околина је уређена за шетњу и одмор.
- Излетиште Дивљана код Беле Паланке са уређеним језером и теренима за рекреацију.
- Врело у селу Горњи Душник на југозападној страни Суве планине, према Бабичкој гори са уређеним рибњаком.

Приступ на Суву планину омогућен је саобраћајно са свих страна.

Главна приступна места су:

- Ниш – Нишка Бања,
- Бела Паланка,
- Бабушница,
- Гаџин Хан и
- Душник.

СУВА ПЛАНИНА – ЈЕДНА ПРИЧА СА УСПОНА

Владимир Ђурић

ПОЧЕТНИЧКО УЗБУЂЕЊЕ: На послу сам, гужва, у том тренутку, стиже ми порука. Андрија се јавља, помиње пут неки у следећу среду. У глави вртим причу о томе како радим и унапред знам да од тога нема ништа. И зашто уопште помиње било шта кад обојица радимо средом? Каже: „Празник је, па можда може нека експедиција да се изведе.“ Чекај, какав празник, питам људе око себе, одговарају па 11. новембар. Признајем, заборавио сам да је среда државни празник. Усхићење је ту, знам да нећу радити, а ето шансе и да прихватимо неки нови изазов. Сува планина или Столови, дилема. После мало истраживања одлука је пала на Суву планину, на један од три врха, Трем (1.809 м), док ће Столови сачекати пролеће и неко лепше време.

Без неке претеране припреме, један позив вече пред полазак, свега пар минута разговора и покушај спавања, унапред пропао, бар неколико сати пред пут. Поносни смо и Андрија и ја на нашу сарадњу, нема натезања, мргођења, негодовања, готово увек постигнемо договор у пар реченица.

У пола 6 код мене, тако смо рекли, отварам очи неких 20ак минута после несвесно угашеног аларма, у паници гледам на сат, 20 до 6. Не капирам шта се дешава, ја сам се успавао, а њега нема уопште ни да се јави. „Да ли је могуће да се и он успавао?“ Тог момента чујем како ауто улази у двориште, а ја још увек у кревету. Искачем из кревета и у истом скоку навлачим на себе ствари које сам срећом припремио вече пред пут. Уз мало кашњење крећемо. Овај пут нам се придружио и његов керић Лео. Био сам сумњичав колико може да издржи цео пут, али ме је брзо разуверио, па тај пас је неуморан.

Пут до планине нам је пролетео уз детаљисање о самом успону. После Нишке бање аутомобилом пролазимо уским путевима кроз пар села. Већ се наслуђује успон, шума и приметно хладније време. Могло се то приметити и на Леу који се унервизио како смо се приближавали нашем полазишту на успон са Бојаниних вода.

УЗБУЂЕЊЕ УСПОНА. Стандардне припреме су у току, охрабрујемо један другог, знамо да физички нисмо најсјајнији, психички је то далеко боље, и знамо да ћемо успети на крају, али обојица бисмо, ако је могуће, да успемо моментално, без пауза, без муке, да не знам шта докажемо себи. Али, нешто се и планина пита. Како год, поздрав песницама, имамо 3 сата по проценама да се попнемо.

„Кад смо Ртањ успели да савладамо без паузе за доста мање времена од неког просека, не видим зашто не бисмо и ово, нека нам је срећно!“, рекао сам и закорачио у шуму пратећи Леа који је већ отрчао испред нас. Неколико минута пре нас је један пар старијих планинара кренуо пут Трема и они су нам били мерило брзине. Пола сата је прошло у лаганом ходу, без неких напора. Рачвање пута, право за наставак тог пута и одвајање, прилично стрмо, које води ка Девојачком гробу, месту поред којег треба да прођемо на путу до врха. Блато је, клизаво, крећемо лагано да се пењемо. Ту је и један од само два извора воде на успону до врха. До скоро нисам ни знао зашто се зове Сува, али ето, одговор се сам намеће. Настављамо даље, пењемо се, планинара ни на видику. Да ли смо спори?

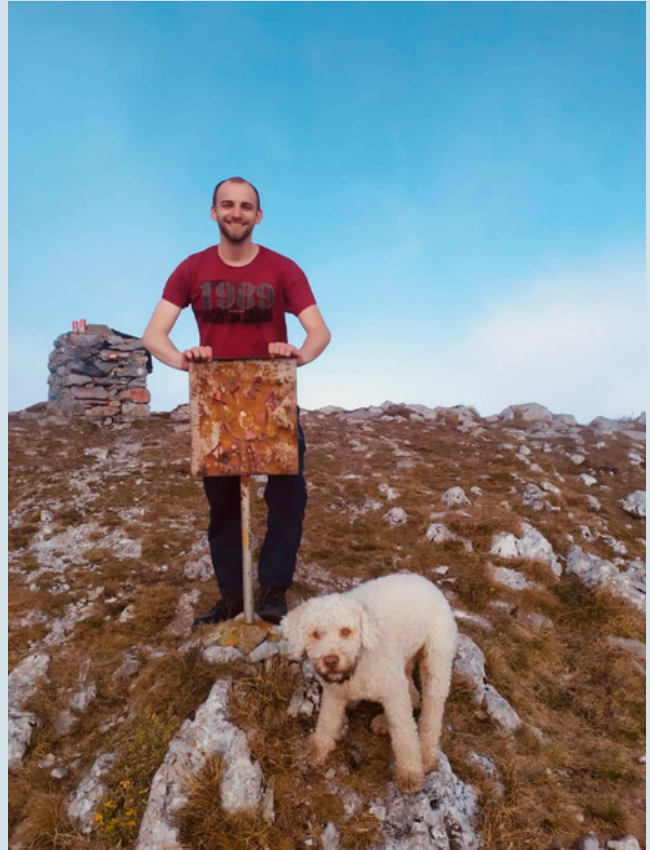

Да нисмо промашили стазу? Гурамо даље и ускоро их сустижемо, поносни на наш ритам и то што ћемо изгледа поновити причу са Ртња. Ипак није било по нашем. Како смо се приближавали изласку из шуме која означава половину пређеног пута и долазак до Девојачког гроба, стаза је била све стрмија, а уз све то једним делом веома уска. Нема ни 100м до изласка из шуме, али ноге посустају, бутине горе, колена клецају. Иако до пре неколико минута нисмо ни размишљали о паузи, било је више него очигледно да обојица не можемо да дочекамо да седнемо, за разлику од Леа који је трчао за штапом идентично као и оног момента када смо кренули. Натерали смо се да изгурамо тај мали део, многи би одустали, али да смо то урадили за нас би било поражавајуће. Довукли смо се до последњег стабла у низу и промолили главе напоље. Сунце и лаган ветар, огромно пространство прекривено травом и камењем је испред нас, наилазимо на планинарску ознаку која нам потврђује да смо тамо где и треба да будемо.

Бацам ранац на тло, и простирем се доле попут тепиха. Сад у глави имам представу о томе шта значи превазићи самог себе иако верујем да ситуација може да буде далеко гора. За нас „рекреативце“ је довољно и ово, заиста не морамо да осетимо већу муку од доживљене.

Петнаест минута касније устајемо, поново наоштрени као на почетку, да се попнемо на Трем. Сада је ситуација нешто другачија. Прва ствар и, по мом мишљењу, психички најбитнија, види се врх. Још увек је далеко и стрмо, али се види стаза. Већ смо на одређеној висини, поглед који нам се већ сада пружа уме и те како да нам да снагу да наставимо. Ведро је, услови су заиста били идеални, како за шетњу тако и за фотографисање. Ипак сам очекивао више људи на планини, али шта је – ту је, можда је тако и боље, планина је само наша...! На сваких 100-200 метара налази се по нека литица – приближавање буди у нама узбуђење погурано малом дозом страха. Удари адреналина док стојимо на ивицама литица, поглед који леди дах, само је један од разлога зашто уопште радимо ово. Стене су испод нас, неколико минута седења на таквим местима у потпуном миру је прави лек за душу. На једној од литица смо поново застали како бисмо се одморили, јер се опет јавио умор. Знамо да смо ту, али не знамо колико још има до горе, на моменте се чини да има још пет минута хода, а на моменте као да врх не постоји и да се пењемо у бесконачност. Чак и Лео на моменте седне да одмори и сачека на нас. Чак нас је и онај пар планинара прстигао, тешимо се тиме да су они у кондицији.

ДИЛЕМЕ И ЗАДОВОЉСТВО УСПЕХА: На крају, после три сата и пет минута успона стижемо на циљ, замишљена трака као на маратону, а ми подигнутих руку последњих пар корака у(с)трчавамо на циљ, Трем 1.809 м. Успели смо! Сав умор истог момента нестаје. Кроз причу са планинарима покушавамо да схватимо шта је испред и око нас, у која места гледамо са Суве планине. Они су после неког времена отишли, а за њима се на врху појавио облак који нас је „појео“. Ништа се није видело пред носом. Колико смо имали среће да у доласку видимо сву лепоту, толико је нисмо имали у повратку и да то забележимо и кроз фотке. Ако ништа друго наживали смо се на самом врху и кроз сат времена повукли смо се под налетима ветра и хладноће од које су нам се мрзле руке.

Повратак је носио своје проблеме због тегоба са опремом која није била одговарајућа. Сигуран сам се да ћемо и то регулисати кроз даље искуство. Изгурали смо свакако, успут срели још људи који покушавају исто што и ми, има их и веселих и мрзовољних, али верујем да су на крају сви успели да се домогну врха. Имали смо два и по сата спуштања уз невероватну енергију коју је Лео доносио. Наших 18.5км је за њега смешно, барем дупло је претрчао. Успели смо и то је тренутно оно најбитније.

Повратак са успона мора бити пажљивији од самог успона. Умор се накупио и пажња може попустити.

Планинарење или бар ово што ми покушавамо, а зовемо га планинарењем је вероватно нешто најбоље што сам урадио у животу - разноврстан и занимљив начин живота, који истовремено захтева озбиљност и припреме. Призори које смо видели успут, забележили телефонима, уз временске услове који су били фантастични, феноменална природа, људи које смо срели, "позивају нас на још пустиловина". Доста људи нам је честитало, посебан је то осећај, тешко описив речима. Можда ће фотографије рећи више од мене. Авантура се наставља јако брзо, док смо још у налету. Вежите се, полећемо ускоро.

ДУХОВНА МОЋ ШЕТЊЕ

Елена Бернабè

"Не губите жељу да шетате: ја шетам сваки дан, стичем благостање и остављам иза себе сваку болест; Имам најбоље мисли док шетам, и не знам за тако тешку мисао коју не могу заборавити док шетам... а док стојимо мирно, ми се све више приближавамо болестима... Зато само настави да ходаш, и све ће бити у реду." (Bruce Chatwin)

Шетња. Моје тело у последње време осећа хитну потребу за шетњом. То је најприроднија, задовољавајућа и смислена физичка активност за човека. Треба сваки дан шетати не само због физичког благостања, већ пре свега због менталног и душевног здравља.

Често док шетам, посматрам аутомобиле на путу, а мисао која ме увек додирне је: "Ми смо луди!" У већини аутомобила је само једна особа, а често је и кратка путања аутомобила који путују. Мало је, мало је људи који ходају. Зими изгледа да живимо у бетонској пустињи. Подсећа ме на сцене филмова научне фантастике са вишеструким свемирским бродовима који лупају околу као луди... нажалост, нисмо далеко од овог начина живота.

Било би боље да то урадимо усред природе, али чак и у градовима шетња је терапија са свих тачака гледишта.

"Шетња претпоставља да се на сваком кораку свет мења у неком његовом аспектима и да се нешто мења у нама." (Italo Calvino)

На сваком кораку наша нога долази у контакт са земљом, да би се онда одвојила и вратила убрзо након тога, ритам који је створен је наша равнотежа, тела и ума. Док је тело у хармоничној акцији, наш ум такође путује и ослобађа се, али то чини на потпуно другачији начин него када је тело мирно. И само зато што је ум слободан, идеје се рађају.

"Ако тражите креативне идеје, идите пешке. Анђели шапућу човеку кад он оде у шетњу." (Raymond I. Myers)

Шетња је добра, заиста јако добра за раст душе из више разлога: то је активност која доводи децу у свет, тера их да искусе умор, лепоту и задовољство што су властитим ногама дошли до одређеног места, довела их у контакт са земљом, корак по корак, помаже деци да верују у свој физички и ментални потенцијал, тера их да се крећу на природан и здрав начин, имају могућност да хармонично дишу заједно са ритмом својих корака. Управо из тих разлога, Валдроф вртићи проводе много дана у седмици, шетајући ујутро, по сунцу, киши, хладноћи или врућини.

Шетња са неким је дељење не само менталног и вербалног, већ и физичког, два или више тела која заједно стварају хармонију од 360 степени. Шетња сама по себи је иницијаторско путовање, то је начин слушања сопствених текућих мисли док тело захтева адекватан покрет.

"Нема туге која, док ходате, не бледи и полако се топи." (Romano Battaglia)

Шетајте, јер ваше тело то тражи, ходајте ако сте љути, ходајте са својом децом, са пријатељима, заједно са партнером, боси или са ципелама, у природи, у шуми, радите то сваки дан, неколико пута дневно, одвојите мало времена за шетњу светом.

...

*"Шетајући учимо живот,
људи који шетају познају себе,
шетња лечи ране од претходног дана.
Шетајте, гледајте звезде, слушајте глас,
пратећи шум других корака..."*
(Ruben Blades)

ЛЕКАРСКА ГРЕШКА

БОРИСЛАВ МИКЕТИЋ

Обављање медицинске делатности, која се одражава на најважнија човекова добра, на живот и на здравље, све више бива предмет систематског јавног праћења и обавештавања. У пракси су стално отворена и актуелна питања лекарске грешке, непотпуног информисања пацијената, кривице у организацији рада... Сведоци смо свакодневних сензацијских наслова и вести о грешкама лекара, несавесном лечењу, претњама судом и наплати одштетних налога. Новинарима су посебно интересантне лекарске интервенције са кобним исходом и неуказивање медицинске помоћи у хитним случајевима. При томе се слушаоци, читаоци или гледаоци најчешће мотивишу да посумњају у рад и стручност лекара и здравствених установа. Тако се подиже тираж новина или рејтинг слушаности и гледаности, али, и стварање неповерења у ову делатност, чиме се, мислим, умањује и њена ефикасност.

Пословица каже да ко ради, тај и греши! Само, да ли ова пословица, по дефиницији аболациона, важи за све професије и делатности? И ако важи за све, да ли се једнако и третира?

Овде ће данас бити рећи о лекарској грешци, а када су лекарске грешке у питању, често не постоји друга шанса.

Лекарска грешка, која се традиционално и упорно везује за поступке лекара, има много шире значење, јер се може односити на поступке било ког другог здравственог радника. Једним делом то је последица чињенице да јавност, у принципу, лекаре сматра одговорним за пацијенте (па тако и за случај погоршања њиховог здравственог стања), а другим, зато што се у пракси судски поступци најчешће покрећу против лекара.

О лекарским грешкама, пропустима и несавесном раду здравствених радника запослених у здравственим установама јавност најчешће сазнаје преко медија. Смрт, као најгора последица лекарске грешке, готово увек иницира истрагу о лечењу и последицама које су довеле до смртог исхода код неког пацијента. Лекарске грешке које су изазвале мање последице углавном остају неоткривене, тако што се оправдавају допунским стручним налазима или околношћу да је то у датим условима било неизбежно решење, иако је предузето све, па и више од оног што је у датом тренутку било могуће. Непознавање медицинских процедура и начина лечења уопште, код пацијента ствара нереалну представу да су његов лекар и савремена медицина свемогући.

Одговорност лекара због професионалних грешака није тековина новог времена. Она је постојала, такође, одувек.

Први пропис о грађанској и кривичној одговорности лекара садржи Хамурабијев законик, настао 1.700 година пре Христовог рођења, исклесан је на импозантном црном стећку, доступном знатижељним посетиоцима музеја Лувр у Паризу.

У старом Риму постојала је одговорност лекара за смрт пацијената под условима да је она наступила као последица стручне грешке: неискуства, неопрезности или неуказивања лекарске помоћи.

У раном Хришћанству, неуспело лечење је кажњавано смрћу и конфискацијом имовине лекара. Лекарску грешку дефинисао је у 19. веку Рудолф Вирхов истакнути немачки хирург и политичар као „кршење општеприхваћених правила вештине лечења, услед одсуства потребне пажње или опрезности“. Под општеприхваћеним правилима је подразумевао нпр. максималне дозе лека.

Од овог доста прихваћеног става у многим земљама, поједини немачки лекари су одустали, предлагајући да се говори о „нехотичном шкођењу“, „занемарењу дужне пажње“ или о „грешци у третману“. Ни до дана данашњег нема јединствене и неспорне дефиниције овог појма ни у медицинској ни у правној литератури.

„Лекарска стручна грешка“ означава поступак лекара „*contra legem artis*“, то је стручна грешка у ужем смислу!

„Грешка у процедури“ која се назива „омашка“.

„Несрећни случај у медицини“- неповољни исход лечења: алергија на неки лек, смрт услед наркозе уз све мере анестезиолога, емоционални шок са смртним исходом; То су неуспеле медицинске интервенције које су објективно непредвидљиве. Ту спада и несналажљивост лекара условљен збуњеношћу, страх назван „операцијски транс“. „Грешка у лечењу“ – је појам који сеже од анамнезе, преко дијагнозе до профилаксе и терапије, као и накнадно старање о пацијенту.

Медицинска делатност разликује се од сваког другог занимања по томе што је усмерена на тело и на душу човекову. А тело и душа су толико танани и непрозирни да их стално гурају на границе сазнања или нам приређују изненађења. У свим другим областима људске делатности, повезаним са поступцима, барем у начелу, штете се могу избећи, али то у медицини није могуће. Медицина је, већ по својој природи, скопчана са опасностима које се не могу увек избећи. Готово да и нема те медицинске интервенције која није удружена са извесним ризиком. „Захтев да се ради без икаквог ризика раван је захтеву да се не ради ништа“

Ове опасности су лекари сасвим свесни, али их њихова професија тера на опасне подухвате у интересу пацијента. Зна се да постоје обољења која нису излечива, а ни познати начини лечења одређених болести нису увек успешни. Међутим, лекар нема право избора. Он не може своју практичну делатност усмерити и ограничити на болест и болеснике који се могу лечити. Лекар је, дакле, принуђен да се упушта у неизвесне, сумњиве и ризикантне подухвате, јер болест пацијентова прети не само погоршањем него и смрћу. Пошто не пристају на тај ризик, пацијент и лекар се одлучују на лечење. Они тако ризик природног развоја и исхода болести замењују ризиком лечења.

Измењен је традиционални однос између лекара и пацијента који се заснивао на безусловном веровању пацијента у могућности и способности лекара. Управо је Хипократовом заклетвом озваничен традиционални и патерналистички однос између лекара и пацијента. Савремени приступ овом проблему потпуно је другачији. Уважавајући лична права, пацијент има право на заштиту свог здравља и одговорност за своје здравље. Новоуспостављени однос између лекара и пацијента има све одлике партнерског односа у коме пацијент изражава вољу и даје сагласност на предлог лекара у погледу потребног лечења.

Уништење човековог живота или оштећење здравља није допуштено ниједном људском занимању, па ни медицинском. Погоршање здравља или смрт пацијента за време медицинске интервенције није само по себи разлог да се та интервенција прогласи противправном јер су особености човековог организма тако велике да исход лећења није увек могуће предвидети. Медицинске радње карактерише условна противправност. Противправним радњама се могу третирати само оне које изазову штету по пацијентово здравље и живот, а настале као последица непрописне радње, радње која је у супротности са општеважећим медицинским ставом и доктрином, или услед непажње и алкавости лекара.

Захват у циљу лечења који је био индикован и обављен према медицинском стандарду остаје правно беспрекоран и када не пође за руком. Пацијент је тај који сноси ризик свог неуспешног лечења или погоршања стања свог здравља, осим ако је лекар пропустио да прибави његов пристанак на лечење или да му да потребна обавештења о последицама и ризику. *Salus et voluntas aegroti suprema lex est!*

Без претходне пацијентове сагласности лекар не сме започети лечење чак и када је оно витално индиковано и хитно потребно, јер је право човека да буде „свога тела господар“. Српско законодавство и Закон о здравственој заштити Србије налаже да се без пристанка пацијента не сме над њим предузети никаква медицинска мера осим у изузетним случајевима. Онај ко пристаје преузима на себе и ризик захвата који није условљен грешком лекара него чиниоцима из пацијентовог организма.

За медицинску интервенцију није довољан општи, него је потребан посебан или специјалан пристанак. Дете које је навршило 15 година и које је способно за расуђивање, може само дати пристанак на медицинску интервенцију. Обавештења које лекар даје пацијенту ради његове сигурности зову се терапеутска обавештења. Ако је обавештење изостало или је непрописно дато, пристанак пацијента на предложеноу медицинску меру није правно ваљан.

Лекар је дужан да у медицинску документацију унесе податак да је пацијенту дао одговарајуће обавештење.

Обавештење пацијената мора да садржи све елементе и чињенице које су битне за њихову одлуку да на предложеној медицинској мери пристану или не пристану:

1) дијагноза и прогноза болести; 2) кратак опис, циљ и корист од предложене медицинске мере или интервенције, време трајања; 3) врста и вероватноћа могућих ризика и последица; 4) алтернативне методе лечења; 5) могуће промене пацијентовог стања или начина живота; 6) дејство лекова и могуће споредне последице тог дејства.

Опсег обавештења спада у једно од најтежих питања у пракси. Опште је прихваћено да не постоји неко генерално правило! Ово важи особито за обавештење о ризицима. Довољно је обавештење „у главним цртама“. Сматра се да пацијента не треба обавештавати о општепознатим ризицима, на пр. инфекције ране, набор незараслог ожиљка, емболија, јер су они познати и медицинском лаику.

Опсег обавештења зависи и од хитности и неизбежности захвата. За хитне интервенције се даје ужи опсег ризика, за планиране операције је опсег опсежнији (естетске интервенције).

Обавештење о медицинској интервенцији потребно је дати благовремено. Пацијенту треба оставити довољно времена да на миру одмери разлоге за и против интервенције и да се потом слободно одлучи. Обавештење о анестезији је благовремено и ако се учини један дан раније, али обавештење о самом хируршком третману мора бити раније. Само код уобичајених амбулантних захвата обавештење о ризицима дато на сам дан операције може још бити благовремено.

Изузетно, обавештење може бити изостављено, као медицински контраиндиковано, код пацијената који су екстремно лабилни и психички узнемирени. Полазећи од начела нил ноцере, „милосрдна лаж“ има предност над „правом на истину“, али се морају обавестити најближи.

- Лекар има слободу терапије која обухвата три елемента:
- лекар одлучује да ли је потребно лечење или не;
- лекар не сме бити приморан да примени метод који противуречи његовој савести,
- лекар је слободан у избору метода и начина лечења, које су увек, по његовом уверењу,
- најподесније за пацијента.

Од лекара се очекује да у свом професионалном раду покаже повећану пажњу која осигурава квалитет његовог рада, што се назива „пажња доброг стручњака“. Наравно, од лекара се очекује да зна границе властитих могућности. **Лекар не треба све да зна, али треба да зна шта не зна!**

Да ли је лекарска грешка истовремено и кривица лекара, нигде у законодавству није регулисано. Лекарска грешка као појам подразумева сваку меру лекара која није у складу са „добром лекарском праксом“, са актуелним медицинским стандардом.

Медђутим, ниједан законодавац не одређује шта је медицински стандард. Медицински стандард није лако утврдити, јер у медицини не постоји исцрпан кодекс чврстих правила, која гарантују сигурност и квалитет, тј. сигуран успех. Медицински стандард претпоставља не само медицинско умеће него и савестан и пажљив рад.

Лекарска грешка не повлачи аутоматски одговорност онога ко је њу начинио, него су за то потребни и други, допунски услови.

Лекарске грешке могу проистећи из чињења или не чињења и могу се поделити на:

- дијагностичке,
- тактичке,
- техничке грешке у организацији,
- грешке у водјењу медицинске документације,
- грешке у понашању медицинског особља у здравственим установама.

Са правног становишта овакава класификација нема никаквог значаја. За правнике је битно да се раздели лекарска грешка на неизбежне и избежљиве, на грешке које повлаче одговорност и грешке због којих се не одговара.

Од како је код нас усвојен Закон о правима пацијената, порастао је и број парница против лекара. Воде се углавном две врсте спорова, једна због лекарских грешака, односно несавесног лечења, друга је због неадекватно пружене информације. Класични механизми судске заштите права пацијента, кроз успостављање правне одговорности лекара или здравствених установа за случај лекарске грешке и пропуста у лечењу у данашње време се показују скупим, недовољним и неефикасним. Више одговарају „култури срамоћења“ у којој је важније упутити етички прекор и утврдити правну одговорност лекара (и за непажњу са којом дође до лекарске грешке), него што се допушта могућност да се из те грешке нешто научи. Лекар свакако не може избећи социоетички прекор ако непажљиво учини најгрубљу лекарску грешку, али би у многобројним лакшим случајевима било довољно, на основу осигурања од професионалне одговорности, омогућити обештећење пацијената за све штете које им буду причињене током лечења, без обзира на кривицу лекара.

Сви ови судски процеси, са темом лекарске грешке, подсећају на бракоразводне парнице, мада су дубоко емотивнији!

УТИЦАЈ МИСТИКЕ У САВРЕМЕНОЈ ПСИХОТЕРАПЕУТСКОЈ МИСЛИ

др Даниел Мешковић, спец. психотерапије

У овом броју ћемо наставити чланак из првог броја часописа и видети до каквих психолошких последица може довести непознавање и немајсторирање духовних закона:

2. Непознавање мајсторирања духовних закона и последице које из тога произилазе (материјалне, психолошке, духовне)

2.1. Потреба за категоризацијом и њена цена

Да није било постављања граница, нити би се могла развијати индивидуална људска свест, нити би се могла развијати друштвена и научна свест. Да би се знање акумулирало и да би дошло до технолошког напретка у ери рационалне свести, границе су морале да буду постављене, ствари су морале да буду класификоване, пребројане, а научни закони морали да буду откривени. Човек је морао да открије границе да би рационална свест могла доћи до пуног изражаја. Закони дуалитета и Закони поларитета, манифестације су морали да буду активирани. Међутим, ово знање, моћ и контрола над природом имали су своју цену. Као што смо већ научили, граница је двосекли мач. Како расте постављање граница и моћ рационалне свести, ове нове и моћније границе нису доносиле само потенцијал за развијенију технологију, него и веће отуђење и цепање, класно раслојавање, радну експлоатацију, сукобе све већих размера, јер као што смо већ рекли: границе раздвајања пречесто постају и границе непријатељских територија.

Пошто је свака линија разграничења истовремено и борбена линија, јер људи нису свесни функционалности Закона дуалитета и поларитета, долазе и све неприлике. Што су границе чвршће, то су и сукоби већи, па да опет цитирам већ поменутог Кена Вилбера „Што више приањам за задовољство, то више ћу зазирати од бола. Што више тежим доброту, то ћу више бити опседнут злом. Што више тежим успеху, то ћу више страховати од неуспеха. Што чвршће приањам за живот, то страшније изгледа смрт. Што више нешто ценим, то више постајем опседнут његовим губитком“.

Човек створи одређену границу, настоји да је што више сматра стварном, а онда манипулише супротностима које су те границе створиле, сматрајући их нечим што је непомирљиво, отуђено, раздвојено, зло. И тако настојећи да се грчевито држи једног поларитета, не бира средства да би свој циљ остварио, идући све дубље и дубље у суноврат. Након само десетак генерација технолошког напретка, човеку је по први пут у историји, иронично говорећи, припала част да може да разори планету, укључујући и себе самог. Небо загађено гасовима и клима на глобалном нивоу промењена, океани и језера загађена са биљном и животињском вегетацијом која прети да крене у иреверзибилни ток пропадања, друштво у канџама криминала, корупције, изразитог социо-економског раслојавања, политичких и религиозних превирања, изразитог међуљудског отуђења, пораста психопатологије, уз сталне претње тероризмом и почетком ратног дешавања можда и на светском нивоу.

2.2. Категоризација и психолошки проблеми

И где је у свему томе савремени човек који има психолошке проблеме и тражи психотерапијску помоћ? Како се непознавање и немајсторирање поменутих Закона природе одражава на психолошке проблеме човека и како то дефинише савремена психотерапијска мисао? Овај проблем ћемо размотрити у неколико тачака. Има их далеко више, али ћемо због ограниченог простора размотрити три:

(1) Апсолутистички захтеви (у основи ирационалних уверења) и преференције (у основи рационалних уверења)

- Човек сматра да би живот био савршено пријатан само када би смо могли да избришемо негативне и нежељене полове парова супротности. Када би смо могли да избришемо бол, зло, смрт, патњу и да у свету постоји само доброта, живот и здравље, то би, сматрамо ми, био добар живот. И сам порив за напредовањем указује на незадовољство тренутним стањем ствари и што више човек тежи напретку, све јаче га тишти осећај незадовољства. У настојању да нагласимо позитивно и одстранимо негативно, заборавили смо да према Закону дуалности позитивно на материјалној равни можемо дефинисати само помоћу негативних појмова и обрнуто. Без ноћи не би могли да препознамо оно што је дан. Уништити негативно на материјалној и психолошкој равни, истовремено значи уништити могућност препознавања и уживања у позитивном. Такође, без динамичке интеракције поларитета, које су неминовности не може настати трећа тачка, манифестација. Истовремено, од малена дете осећа притисак цивилизацијских норми да се понаша на одређени начин и само ако се понаша на одређени начин и испуни прописана очекивања друштва биће довољно вољено и прихваћено. О томе је још половином двадесетог века писала позната психоаналитичарка Карен Хорнај, говорећи о такозваној „тиранији треба“.

Имајући све ово у виду, разумљиво је зашто човек од својих жеља, преференција које су логичне, реалне и корисне за њега, прави апсолутистичке захтеве, ирационална уверења, која су нелогична, нереална и некорисна за њега. Ово је кључна поставка когнитивно-бихејвиоралне парадигме у психотерапији, којом се и сам бавим. Зашто кажемо да је преференција логична, реална и корисна за човека, а апсолутистички захтев ирационалан у смислу да је некористан, нелогичан и нереалан. Да би нам ово било јасно, погледајмо три типична ирационална уверења у чијој основи стоје апсолутистички захтеви према себи, другима и свету и насупрот њима три одговарајућа рационална уверења у чијој основи су рационалне преференције:

а) „Ја морам бити вољен и прихваћен од стране свих мени битних људи и ако то није тако ја сам мање вредан“ вс „Ја бих јако волео да сам вољен и прихваћен од стране свих мени битних људи, али то није могуће и ако нисам од некога прихваћен то и сме да буде тако. У осталом, то не значи да сам ја мање вредна особа“.

У првом случају, постављање апсолутистичког захтева није логично, јер из наше жеље логички не следи аутоматски да нешто и мора да буде (не поседујемо чаробни штапић Хари Потера); није реално, јер ни један закон природе не каже да морамо да будемо вољени и прихваћени од стране свих нама битних људи, колико год ми то желели; а није ни корисно за нас. Зашто није корисно? Па према емпиријским и теоријским доказима когнитивно-бихејвиоралне терапије, овакво уверење ће нас водити ка бројним емоционалним и понашајним последицама.

У сфери емоционалних последица то су пре свега, док антиципирамо будућност тог догађаја – социјална анксиозност и страх поводом могућности да не будемо прихваћени, као и осећања стида, кривице и депресије уколико заиста од некога нисмо били прихваћени или смо само субјективно неком догађају приписали такво значење. У сфери понашајних последица, можемо да се повлачимо и избегавамо сваку могућност да будемо изложени могућности одбацивања, те на тај начин никада себи и не дамо шансу да се изложимо нашем страху. Исто тако, како каже народна пословица „У страху су велике очи“, можемо да будемо сумњичави, хиперосетљиви и помно пратимо сваки знак одбацивања, неприхватања, оговарања, неке радње „нама иза леђа“.

У случају наше преференције, ми бисмо наравно волели да будемо вољени и прихваћени и у разумној мери ћемо се својим позитивним настојањима трудити да тако буде, али и ако не буде, неће бити смак света за нас, а нама ће дати довољно простора да без избегавања или помног мотрења будемо опуштенији, флексибилнији, спонтанији.

б) „Ти мораш бити праведан и добар према мени и ако то није тако, ти си лош човек“ вс „Ја бих јако волео да ти будеш праведан и добар према мени, али то не мора да буде тако. И ако у неким ситуацијама ниси добар и праведан према мени, то не говори о томе да си лош човек, него само погрешиво људско биће, управо као што сам и ја то“.

Нелогичност и нереалност апсолутистичког захтева је слична као у претходном случају, али хајде да и у овом примеру размотримо некорисност апсолутистичког захтева и корисност рационалне преференције.

Уколико поставим захтев да ти мораш бити праведан према мени и ако то ниси, закључим да си ти лош човек, сваки пут када се суочим са нечим што сматрам неправедним актом од стране тебе, ја ћу бити бесан и повређен. Бесан и повређен човек сматра да је жртва, огрнут својом самоправедношћу он прекида комуникацију, може да буде агресиван, одсеца контакте, није спреман да проблем реши на конструктиван начин.

Уколико имам преференцију, да бих желео да ти будеш праведан и добар према мени, али ти то не мораш увек бити, јер си погрешиво људско биће, исто као што сам и ја, могу да будем само „здрavo љут“ и незадовољан твојим понашањем, а не тобом као целокупном личношћу, што ће ме мотивисати да на здрав и асертиван начин искажем своје незадовољство и потражим решење, без прекидања комуникације, агресивности, самоправедности.

ц) „Живот мора бити лак/занимљив/без превише тешкоћа и ако није такав он је мање вредан и није вредан живљења, а ја то не могу да поднесем“ вс „Ја бих волео да живот буде занимљив, лак или бар без превише тешкоћа и урадићу што је до мене да тако буде, али и ако не буде такав, то не значи да је мање вредан и да није вредан живљења. Живот има и своје лепе/лаке и своје ружне/тешке стране. Тешко је када је лоше, али ја то могу да поднесем“.

Уколико имамо апсолутистички захтев да живот мора да буде леп и лак, сваки пут када он то није, можемо упасти у депресију, бес и услед ниске фрустрационе толеранције активирати погрешне копинг механизме за превазилажење тешкоћа, те бити у позицији да минимизирамо целокупан живот због одређених тешкоћа.

Насупрот томе, ако имамо рационалну преференцију у основи рационалног уверења, бићемо свесни да живот има и лепих и нама ружних момената, имаћемо вишу фрустрациону толеранцију, функционалније копинг механизме, те бити отворенији да и привидно лоше стране искористимо за неки процес стицања искуства.

Из датих примера смо јасно могли видети да су ирационална уверења и апсолутистички захтеви управо негирања Закона дуалности и поларитета, да из снажне жеље да пригрлимо само позитивни поларитет, негирамо читаву реалност и гурамо себе у психопатолошке дисфункционалне обрасце мишљења, осећања и понашања. Насупрот томе, рационална уверења и преференције које стоје у њиховој основи, представљају признавање ових духовних закона и воде функционалним обрасцима мишљења, осећања и понашања.

(2) Неприхватање своје сенке и несвесног што води незрелим его одбрамбеним механизмима

На почетку излагања смо већ поменули да је трећа граница коју поставимо везано за нашу личност она која раздваја наше жељене (било да их сами сматрамо пожељнима или су интројектовани од стране околине) и наше нежељене квалитете, те тако направимо наш идеални селф/нашу персону/маску, а све оне нежељене садржаје, које не желимо, „стрпамо под тепих“, у наше несвесно и направимо, да се изразимо термином Карла Густава Јунга, нашу сенку. У основи људске борбе је конфликт између тога ко смо и ко би смо желели да постанемо и снажно желећи да пригрлимо само једну страну медаље, слично као и код апсолутистичких захтева о којима смо претходно говорили, ми порекнемо или игноришемо нашу дуалну природу. Порицање дуалне природе није само проблем када говоримо о пару дуалности „сенка/персона“, то је још већи проблем када говоримо о пару „материјални део/духовни део“, али о томе овде неће бити речи.

Ако живимо под претпоставком да смо само једно или друго, у оквиру ограниченог спектра људских квалитета, онда се морамо запитати зашто већина нас није у потпуности задовољна својим тренутним животом. Зашто упркос томе што имамо приступ извору мудрости и знања не успевамо да прикупимо довољно снаге и храбрости да констатно делујемо у складу са нашим добрим намерама правећи само добре изборе? И зашто често настављамо да се понашамо на начине супротне нашем систему вредности и свему ономе за шта се боримо. Карл Густав Јунг и читава плејада психоаналитичара, дубинских аналитичара, неоаналитичара би се, мада можда користећи некада различите термине, сложила да се ради о снази нашег несвесног, наше сенке, нашег „тамнијег јаства“, нашег ја у сенци.

Научени смо да се плашимо сенке као дела живота и сенке као дела себе. Када би смо ухватили себе да имамо мрачне мисли или понашамо на начин на који сматрамо неприхватљив или имамо осећања која не желимо, сакривали би се у рупу наше сенке. Шта нас је на то нагонило? Осећање страха да без обзира на то колико снажно покушавали, никада нећемо бити у стању да побегнемо од овог дела себе, као и то да ће други људи када нас боље упознају, заправо и сами увидети колико смо ми као људска бића лоши, мање вредни, преваранти и сл.

Како изгледа „бежање у рупу наше Сенке“. Користећи бројне одбрамбене механизме, ми покушавамо да сакријемо и од других и од свесног дела себе те за нас нежељене садржаје. Ми негирамо, потискујемо, одсецамо делове себе, бежимо у различите облике дистанцираности (на енгл. „детачмент“) сузбијајући осећања, затрпавајући се послом, злоупотребљавајући алкохол и психоактивне супстанце, бежећи у провод, бесомучно гледање ТВ-а, шопинг, примењујемо рационализацију, интелектуализацију, реактивну формацију (понашамо се тотално супротно од онога како би заправо наша сенка желела).

Најгоре од свега, пројектујемо. Код одбрамбеног механизма пројекције, ми наш нежељени психички материјал пројектујемо ка спољашњем свету, у другима опажајући одређене особине, које имамо ми сами заправо, а не желимо и не смемо да их освестимо. И тако су око нас „многи који нам желе зло, који су љубоморни на нас, који су агресивни и претећи, лажно љубазни, а заправо са скривеним намерама“.

И овде опет долазимо до тога да порицање Закона дуалности и Поларитета води ка више бола, патње, жаљења и разочарења. Једино ако смо способни да схватимо међуигру поларитета и да користећи њихову динамичку снагу интеракције преузмемо одговорност и схватимо мудрост која је била сакривена испод површине нашег свесног ума, долазимо до тачке Ц нашег троугла, тачке манифестације у којој сенка неће моћи да задобије пуну контролу над нама, лишавајући нас нашег права да правимо свесне изборе. У тој тачки, тек ако прихватимо и интегришемо нашу сенку, а наше жељено ја/персону и нашу сенку схватимо тек као два неопходна поларитета у сталној динамичкој међуигри, ми ћемо бити слободни да се попуно самоизразимо, говоримо сопствену истину и живимо аутентични живот на свом идентитету, не повређујући ни себе ни друге. Само тако што ћемо прихватити и освестити своју двојност, ослободићемо себе понашања која нас могу повући на дно. О овоме предивно говори др Деби Форд, једна од психолога која се баве сенком па ћу је овде цитирати: „Свако од нас поседује године искуства и гаји искрену наду да можемо да осветлимо сенку једном за свагда. Јер уколико не рачунамо на моћ сенке и не прихватимо њену мудрост, то има потенцијал да опустоши наше животе и наш свет.

Када пропустимо да признамо своју рањивост и да препознамо своје лоше понашање, неизбежно ћемо саботирати себе у тренутку када се надјемо близу неког личног или професионалног пробоја. Тада сенак побеђује. Када одбијамо да прихватимо нашу истинску природу, сенка побеђује. Ако не извучемо на светло своје узвишено сопство од таме наших људских импулса, сенка побеђује. Док не прихватимо СВЕ оно што јесмо, сенка побеђује. Ако остане непризната, сенка ће нас осујетити у осећају целовитости, спречити нас да постигнемо наше жељене планове и оставити да водимо полуживот.

Ја верујем да је сенка један од највећих сдарова који нам стоји на располагању. Карл Јунг ју је назвао „спаринг партнер“, то је противник који истиче наше мане и изоштрава наше вештине. То је учитељ, тренер, водич, који нас подржава у откривању наше праве изузетности. Сенка није проблем који тражи да буде решен или непријатељ ког треба покорити, већ плодно тле које треба обрађивати. Када заријемо своје руке у богато земљиште, открићемо моћно семе људи који највише желимо да постанемо“.

(3) Механизам сплитинга као последица немогућности интројектовања „доброг и лошег објекта“

Трећи проблем који проистиче из непознавања и немајсторирања ових духовних закона у сфери психичког живота јесте механизам сплитинга, као последица недовољно функционалне интеграције добрих и лоших објеката током одрастања. Према Теорији објектних односа психоаналитичарке Меланије Клајн, која се јако пуно користила, и данас користи у покушају схватања психопатологије везане за такозвану граничну организацију поремећаја личности (на енг. „бордерлине персоналиту организацион“), дете у току одрастања има задатак да интегрише поларитете у свој психички апарат.

У једном тренутку, мајка или неки други родитељ је ту уз дете и на увремењени и комплементаран адекватан начин испуњава дечје потребе. Дете се осећа сигурно и добро поред свог „позитивног објекта“. У другом тренутку родитељ је можда одсутан или уморан од посла, можда изгрди дете и можда није ту када је детету потребно. Дете се осећа на моменте несигурно, одбачено, бесно због свог „лошег објекта“. Важан развојни задатак према овој теорији, јесте да се у психички апарат детета integriше слика доброг и лошег објекта у један објекат и да дете временом схвати да је некада критиковано са правом и да му родитељи и тим, за њега негативним понашањем, желе добро. И опет, шта је све ово него учење мајсторирања Закона дуалности и Закона поларитета/манифестације.

Међутим, уколико дете има генетички екстремно развијене црте вулнерабилности и анксиозности или уколико су варијације поларитета добар објекат/лош објекат толико велике да превазилазе дечје капацитете интеграције, у психичком апарату детета, касније и одраслог човека, „добар објекат“ и „лош објекат“ остају перманентно одвојени као два потпуно независна поларитета. То се односи како на себе, тако и на друге. И тако за овакву особу, други људи су „или прави пријатељи или најгора могућа бића“, он је у својој слици себе „или најбоља/највреднија особа или тотални губтник“, живот је „или предивно место или га не вреди живети“. Нестабилан идентитет (слика о себи), нестабилно расположење, читав спектар самопоражавајућих понашања и историја негативних односа са другима чине спектар симптома поремећаја личности граничне организације.

Сада када смо видели како настају границе које у људској свести стављају на снагу Законе дуалности и поларитета, те како непознавање и немајсторирање ових закона води бројним психичким проблемима, у последњем поглављу нашег предавања, у наредном броју часописа, осврнућемо се укратко на неке савремене психотерапијске интервенције из угла психодинамских и когнитивно-бихејвиоралних терапија које су управо ништа друго него помоћ пацијенту/клијенту да освести ове законе и научи да их правилно мајсторира.

Извор: lamenteemeravigliosa.it

МИТ О ПЛАТОНОВОЈ ПЕЋИНИ:

Дуалност наше стварности

Мит о Платоновој пећини омогућио нам је да схватимо како је овај филозоф доживео свет.

Однос између физичког елемента и света идеја који доводи до стварности пуне светла и сенки. Са једне стране, ми налазимо стварност каква она јесте. Са друге стране, ради се о симулацији исте, где су наша уверења и наше илузије главни протагонисти. Међутим, пре него уронимо у све ово – о чему говори мит о пећини?

У миту смо упознати са неким људима који су везани од рођења у дубини пећине из које могу видети само зид. Никада нису изашли одатле и никада се нису могли осврнути и сазнати порекло ланаца који их вежу. Међутим, иза њих је зид и мало даље логорска ватра. Између зида и ватре, постоје људи који носе предмете. Захваљујући ватри, сенке објеката се пројектују на зиду, а заробљеници могу да их виде.

Видео сам слике које су биле лудост и лажна стварност. Али, како сам могао да их не узмем у обзир ако су од детињства то биле једине које сам видео као стварне?

Фиктивна стварност

Те сенке су једино што су заробљеници видели од рођења, тако да нису имали других потреба или радозналости да се окрену и виде оно што те сенке одражавају. Међутим, то је била варљива, вештачка стварност. Те сенке су их одвратиле од истине. Упркос томе, један од њих је имао храбрости да се окрене и види даље.

Испрва се осећао збуњено и љутито због свега, посебно због светла које је видео на дну (ватра). Онда је почео да сумња. Веровао је да су сенке једина ствар на свету, али да ли је тако? Како је напредовао, његове сумње су га искушавале да се врати у своје сенке.

Међутим, са стрпљењем и трудом наставио је. Мало по мало се навикавао на оно што му је сада било непознато. Не допуштајући себи да га обузме збуњеност или предајући се хировима страха, изашао је из пећине. Када је отрчао назад да све исприча својим друговима, они су га поздравили са презривим смехом. Презир који је одражавао неверицу да су ови пећински становници осетили оно што им је авануриста рекао.

Занимљиво је размислити о чињеници да се ова визија коју нам нуди мит о пећини може применити на актуелне догађаје. Овај модел који сви пратимо и у чије име, ако изађемо из кутије, почињу да нам суде и да нас критикују.

Издазак из пећине је тежак процес

Човек који у миту о пећини одлучује да се ослободи ланаца који га држе заробљеним, доноси веома тешку одлуку која, осим што није прихваћена од стране његових сапутника, сматра се актом побуне. Став који није добро виђен, могао је да га натера да се одрекне своје намере.

Када одлучи да крене на самотну стазу, прелази преко зида, напредујући према светлости која изазива толико неповерења и то га заслепљује. Сумње га уништавају, јер не зна шта је стварно а шта није.

Мора да се отараси веровања које је дуго носио са собом. Идеје које нису само укорењене у њему, већ представљају основу остатка стабла његових веровања. Међутим, док се креће према излазу из пећине, он схвата да оно што је он веровао није у потпуности тачно.

Сада... Шта може да уради? Убедити друге у причу о слободи иако му се ругају и на крају одлуче да остану у привидној удобности у којој живе.

Мит о пећини представља нам незнање као стварност која постаје непријатна када почнемо да бивамо свесни њеног присуства. Суочени са сумњом да постоји још једна могућа визија света, историја нам говори да нас наша инерција подстиче да је срушимо, јер сматрамо да је то претња успостављеном поретку.

Сенке више нису пројектоване, светлост је престала да буде вештачка и сада ваздух додирује моје лице.

Можда због нашег људског стања не можемо да живимо без овог света направљеног од сенки, али свакако можемо да се потрудимо да их учинимо јаснијим. Можда је савршен и исконски свет идеја утопија за нашу природу, међутим, то не значи да је одустајање од наше радозналости боље него предавање удобности боравка у ономе што данас знамо (или верујемо да знамо).

Како растемо, сумње, недоследности, питања нам помажу да уклонимо завоје са очију који су понекад учинили живот много тежим него што је заправо био.

ХИПЕРТЕНЗИЈА

повишен крвни притисак (3. део)

Пише: Проф. др Бранко Јаковљевић

ЗНАЧАЈ ДИЈЕТЕТСКИХ СУПЛЕМЕНАТА У РЕГУЛАЦИЈИ КРВНОГ ПРИТИСКА (3. део)

Омега-3 масне киселине и артеријска хипертензија

Омега-3 масне киселине (ω -3 или n-3) представљају групу полинезасићених масних киселина дугог ланца, чија је заједничка особина да на трећем Ц атому од краја (ω крај, Ц атом са метил везом) имају последњу двогубу везу. Интересовање за рибља уља углавном је потекло из бројних студија које су показале да Ескимима са Гренланда, као и староседеоцима са Аљаске имају изузетно ниску стопу оболевања од исхемијске болести срца, упркос њиховој исхране у којој доминирају масти. Еколошке студије из 36 земаља утврдиле су значајну инверзну повезаност између потрошње рибе и општег морталитета, морталитета од исхемијске болести срца и од можданог удара. Закључено је да су кључни протективни фактори из рибе заправо две дуголанчане, полинезасићене масне киселине, и то еикосапентеанска (ЕПА) и докосахексаенска киселина (ДХА), које се скоро искључиво налазе у плодовима мора, посебно у рибама са високим садржајем масти, пореклом из хладних мора. То су масне киселине (МК) које се не налазе у типичној исхрани наше популације (табела), тако да врло често суплементација остаје као једини начин да се обезбеде потребне количине ових изузетно важних и биолошки вредних материја.

Sveža i smrznuta riba	mg na 100 gr jestivog dela namirnice
Ikra	2 345
Skuša, Atlantska	2 299
Haringa, Atlantska	1 571
Skuša, Pacifička	1 441
Tunjevina, sa plavim perajima	1 173
Losos, crveni	1 172
Losos, ružičasti	1 005
Iverak, Grenland	919
Ajkula	843
Losos, srebrni	814

Табела. Садржај омега 3 МК у намирницама

Последњих деценија омега-3 масне киселине се рутински користе у примарној и секундарној превенцији кардиоваскуларних болести. Бројни су механизми којима ове МК постижу кардиопротективни ефекат (табела), што је доказано бројним студијама.

Efekti omega-3 MK na kardiovaskularni sistem
Snižavanje nivo triglicerida
Poboljšavanje funkcije endotela
Snižavanje krvnog pritiska
Stabilizacija aterosklerotskog plaka
Snižavanje reaktivnosti leukocita
Smanjenje infiltracije monocitima
Antiaritmijski efekat
Antitrombotski efekat
Antiinflamatorni efekat
Promena u lipidnom delu ćelijske membrane

Табела. Ефекти омега-3 МК на кардиоваскуларни систем

Антиинфламаторни ефекат омега-3 масних киселина је посебно значајан. Већина научника сматра да су многе болести данашњице, у првом реду атеросклероза, последица инфламаторних процеса у нашем организму. Са друге стране, омега-6 МК које доминирају нашем исхраном (табела) утичу на појачану синтезу медијатора инфламације, док омега-3 МК стимулишу антиинфламаторне процесе.

TIPOVI MASNIH KISELINA U RAZLIČITIM ULJIMA				
VRSTA ULJA	(%)			
	zasićene	mono-nezasićene	omega -6	omega -3
Laneno	9	18	16	57
Kanola	6	62	22	10
Sojino	15	24	54	7
Orahovo	16	28	51	5
Maslinovo	14	77	8	1
Ulje od kikirikija	18	49	33	0
Kukuruzno	13	25	61	1
Šafranikino	10	13	77	0
Susamovo	13	46	41	0
Suncokretovo	11	20	69	0

Табела. Састав различитих јестивих уља

Омега-3 масне киселине и артеријска хипертензија

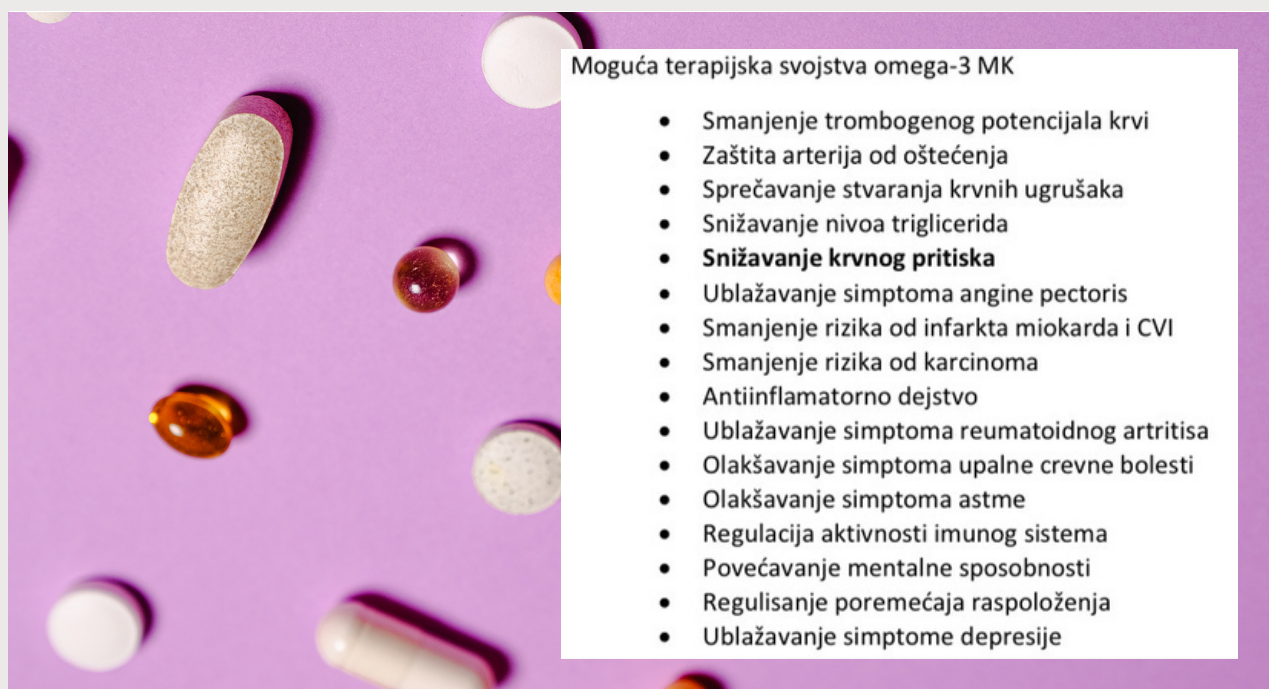
Студије указују да абнормални раст и хипертрофија глатких мишићних ћелија васкуларног стабла могу изазвати задебљање зида артерија што води у хипертензију. Истовремено, у експериментима на животињама је показано да шестонедељни третман са ДХА доводи до смањења дебљине зида артерија. Испитивања на животињама такође сугеришу да омега-3 МК могу смањити крвни притисак регулисањем осовине ренин-ангиотензин-алдостерон.

Поред овога механизма уочено је да омега-3 МК директно утичу и на смањење вазоконстрикције снижавајући ниво тромбоксана-2, истовремено повећавајући ниво серије тромбоксана-3. То је исти механизам којим омега-3 МК утичу на смањење агрегације тромбоцита, што је још један начин на који могу утицати на смањење крвног притиска.

Студије показују да ове МК у високој дози могу да смање крвни притисак.

Мета-анализа која је обухватила 11 великих студију, са укупно 728 појединаца, показала је да су ЕПА и ДХА утицале на статистички значајно смањење вредности крвног притиска. Показани ефекат је при томе био директно зависан од дозе које су испитаници конзумирали. При коришћењу најмање 3 г риблиг уља/дан дошло је до смањења систолног КП за 5,5 ммХг и дијастолног за 3,5 ммХг код хипертензивних особа. Друга мета-анализа која је укључила 31 студију са укупно 1356 испитаника показала је да 5,6 г риблиг уља дневно снижава систолни притисак за 3,4 ммХг, а дијастолни за 2,0 ммХг. Иако ове студије показују релативно малу промену крвног притиска, налаз није безначајан јер и најмање промене у крвном притиску прати значајно смањење кардиоваскуларног ризика. Поред тога морају се имати у виду и други, веома важни ефекти омега-3 МК, а који се огледају у стабилизовању атеросклеротског плака МК. Треба нагласити да омега-3 МК пореклом из билњих намирница (алфа-линоленска киселина из ланеног семена) нема ефекат на процес згрушавања крви.

Moguća terapijska svojstva omega-3 MK

- Smanjenje trombogenog potencijala krvi
- Zaštita arterija od oštećenja
- Sprečavanje stvaranja krvnih ugrušaka
- Snižavanje nivoa triglicerida
- **Snižavanje krvnog pritiska**
- Ublažavanje simptoma angine pectoris
- Smanjenje rizika od infarkta miokarda i CVI
- Smanjenje rizika od karcinoma
- Antiinflamatorno dejstvo
- Ublažavanje simptoma reumatoidnog artritisa
- Olakšavanje simptoma upalne crevne bolesti
- Olakšavanje simptoma astme
- Regulacija aktivnosti imunog sistema
- Povećavanje mentalne sposobnosti
- Regulisanje poremećaja raspoloženja
- Ublažavanje simptoma depresije

Нежељени ефекти

У великим студијама нежељени ефекти омега-3 МК су забележени у 6,6% случајева. То су скоро искључиво били благи ефекти непријатности при конзумирању дијететских суплемената, као што су: подригивање, гађење, мучнина, дијареја, надимање, интестинални гасови, мирис на рибу. Већина ових нежељених ефеката може се избећи узимањем рибљег уља уз оброк.

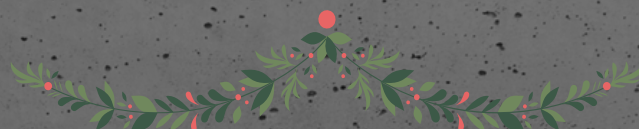
Познато је да су масне киселина из рибљег уља врло подложне липидној преоксидацији ин витро и ин vivo због великог броја двогубих веза. Због тога се саветује да се препарати узимају уз снажну антиоксидативну подршку (витамин Е, витамин Ц), а да се отворено паковање суплемената чува у фрижидеру на температури +4°C.

Препоручене дозе

И поред значајног броја студија које су испитивале ефекат омега-3 МК на кардиоваскуларни систем, нема јединственог става која је количина ЕПА и ДХА потребна да значајно смањи ризик од кардиоваскуларних болести, те која је оптимална доза у примарној и секундарној превенцији кардиоваскуларних обољења. Препоруке варирају од 1 до 5 гр/дан, али у многим студијама је показано да ефекат зависи од дозе, односно да се мора узимати преко 3 гр/дан да би се постигао жељени ефекат. Препоручене дозе омега-3 МК код следећих болести су:

- Хипертриглицеридемија: 2-4 грама/дан
- Висок крвни притисак: 2-4 грама/дан
- Коронарна болест: до 1-3 грама/дан

Због смањеног уноса ЕПА и ДХА храном вегани и особе које не једу рибу морају уносити 1 - 2 гр/дан. **Наставиће се...**

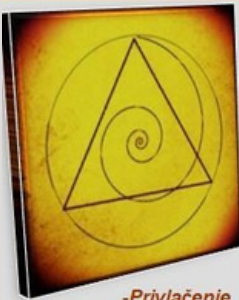
SLOBODNO ZIDARSTVO

ili pre početka... 3.deo - SIMBOLIKA

Piše: Mirko Zoranić

Da bismo nastavili tamo gdje smo stali, moramo nešto reći, vrlo jednostavno, o teoriji stvaranja. Znanost govori da se u početku dogodio 'Big Bang'-veliki prasak. GDJE? Paganizam spominje utrobu Velike božice Majke. Razni mistični Redovi, gdje bi mogli priljubiti SZ, više kao hermetičku ezoteru organizaciju, govore o velikoj nemanifestiranoj Tami. Religije govore o Bogu koji ima Riječ. I svi imaju pravo! Naravno, Istina je jedna. Iako Božica nije ni muško ni žensko, zbog funkcije 'rađanja' dan joj je ženski rod. TOČKA postanka, misao postanka, vibracija postanka, Riječ postanka, FIAT LVX!!! Manifestacija u nemanifestiranom okruženju započinje svoj Put. Arhetip prostora i vremena.

-Privlačenje
Odbijanje
Ravnoteža
-Proton
Elektron
Neutron
-Kruto
Plinovito
Tekuće

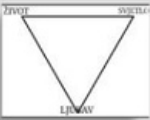

U početku bijaše Riječ,
i Riječ bijaše uz Boga,
i Riječ bijaše Bog.

Ona bijaše u početku uz Boga
Sve po njoj postade,
i bez nje ne postade ništa.

Onome što je postalo
u njoj bijaše život,
i život bijaše svjetlo ljudima

I svjetlo svijetli u tami,
i tama ga ne zamijeti.

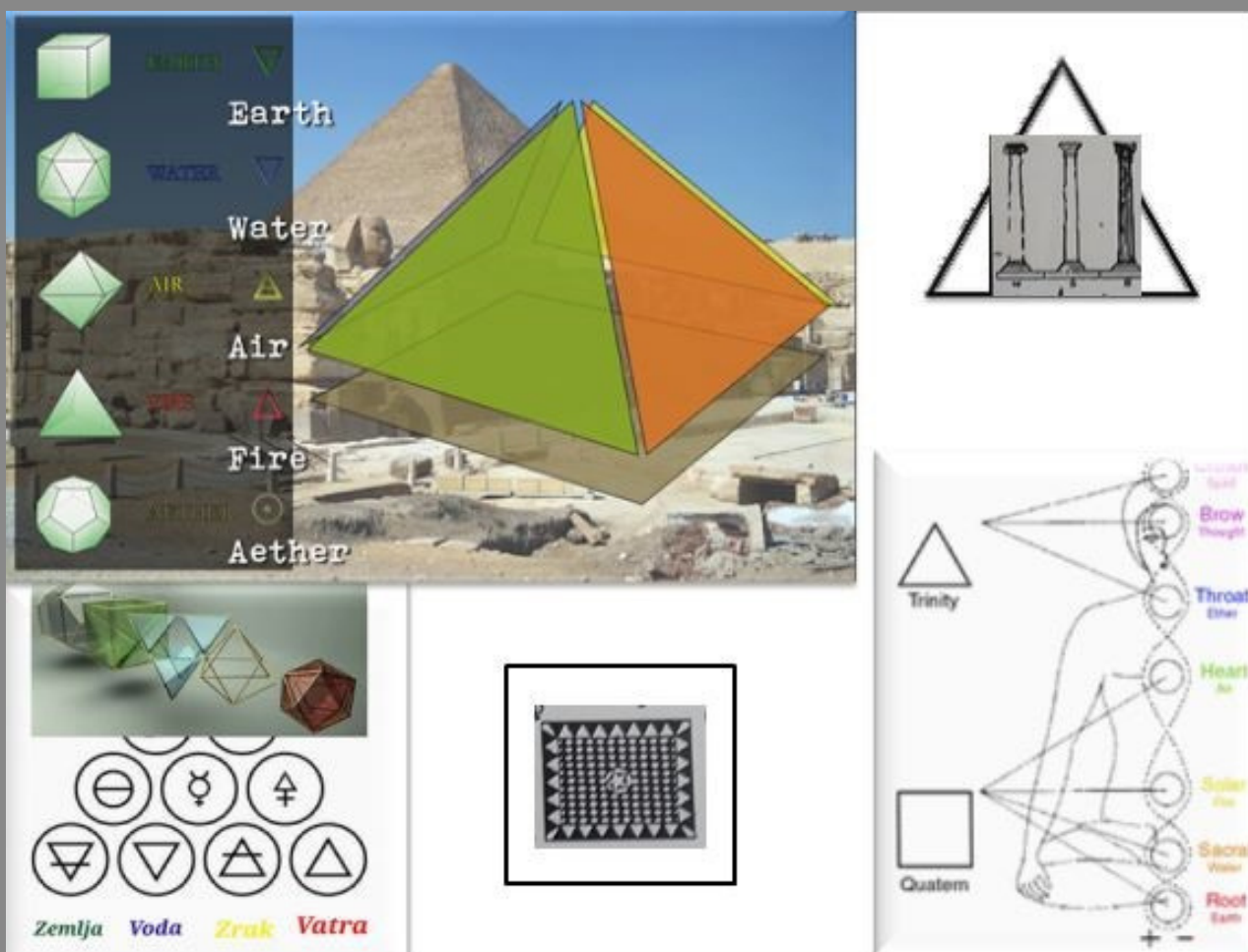

U jednom trenutku, dovoljno daleko od Izvora, dolaze do izražaja TRI sile; odbijanja, privlačenja i ravnoteže, matrice svih trojstava i zakona broja tri u Kozmosu. Na taj način se iz točke Izvora, beskonačno mnogo puta, emanacija energije stvaranja kroz krug materijalizira na kružnici pojavnog materijalnog svijeta. Svaka od gore navedenih teorija stvaranja ovu istu priču ispričat će na svoj način, jednako istinito.

Mističari bi rekli, dodali, da Svjetlo rađa Život, a on se manifestira u Ljubavi kreacije vidljivog i nevidljivog svijeta. Simbolički, pitagorejski smo do sada spomenuli brojeve 1,2 i 3, točku, dužinu i plohu trokuta! Trokut je prva ploha ili ravnina, dođe ne u potpunosti stabilna kao što je četverokut, pravi simbol čvrste materije i njenog stvaranja.

U odnosu neba i zemlje, četverokut ćemo uvijek naći u tlocrtu, na zemlji. Izvor emanacije, točku uvijek pozicioniramo na nebu, Kozmosu. Te dvije 'destinacije' povezuje trokut koji uzdiže iznad kvadrata i stremljenjem dužinama ka svom Izvoru.

Na drugoj slici možemo vidjeti pod Lože kao četverokut i tri stupa kao trokut koji se izdižu sa poda ka stropu Lože. Također broj tri predstavljaju alkemijski pricipi soli, žive i sumpora, a broj četiri elementi zemlje, vode, zraka i vatre. Ta četiri elementa uzdižu se svojim trokutima iz svoje kvadratne baze, tvoreći pravilnu četverostranu piramidu. Na njenom vrhu je Eter, peti element!

Ovaj kratki i šturi uvod morao sam napisati, kako bi mogli govoriti o Svijesti, jednom od atributa elementa vode, ALI u slijedećoj objavi. Ostao nam je jedan prikaz na drugoj slici, još jedan trokut nad kvadratom, gornje tri čakre nad doljnje četiri, 7 energetskih centara u tijelu, kojima se SZ baš ne bavi. U stvari, misli da se ne bavi... Govorit ćemo i o broju sedam, kad za to dođe vrijeme.

Nastaviće se...

МУШКАРАЦ И ЖЕНА

Виктор Иго

Мушкарац је најузвишеније створење.
Жена је најдивнији идеал.

Бог је створио престо за мушкарца;
За жену олтар.
Престо слави;
Олтар свети.

Мушкарац је ум.
Жена је срце.
Ум ствара светлост;
срце производи љубав.
Светлост оплођава;
Љубав оживљава.

Мушкарац је снажан због разума.
Жена је непобедива захваљујући
сузама.
Разум убеђује;
Сузе смилују.

Мушкарац је спреман за свако
херојство.
Жена за све патње.
Херојство оплемењује;
Мартиријум уздиже.
Мушкарац има надмоћ.
Жена избор.
Надмоћ значи сила;
Избор представља право.

Мушкарац је геније.
Жена је анђео.
Геније је неизмерив;
Анђео неописив.

Тежња мушкарца је највиша слава.
Тежња жене је крајна врлина.
Слава чини све што је величаствено;
Врлина чини све што је божанствено.

Мушкарац је код.
Жена је јеванђеље.
Код поправља;
Јеванђеље усавршава.

Мушкарац размишља.
Жена сања.
Размишљати значи имати у глави ларву;
Сањати значи имати на челу ауреолу.

Мушкарац је океан.
Жена је језеро.
Океан садржи бисер који кити;
Језеро је песма која задивљује.

Мушкарац је орао у лету.
Жена је славуј што пева.
Летети значи господарити простором;
Певати значи освајати Душу.

Мушкарац је храм.
Жена је сакраријум.
Пред храмом скидамо капу;
Пред сакраријумом клечимо.

Укратко:
мушкарац је тамо где се земља завршава;
Жена, где небо почиње.

GEOLOGIJA ZLATIBORA I TARE I TURIZAM

Prof.Dr Dragan Milovanović

Запис путника намерника о Златибору и Тари

Тара и Златибор смештени су на западу Србије где раздвајају брзу Дрину и мирну Мораву. На њиховим моћним плећима и зеленим пашњацима живело се у сталном опрезу и исчекивању. Овде су ратовали Исток и Запад, сударале се религије, започео продор ислама и утицај католичанства. Геолошким процесима настале су природне границе које су игром судбине и културне границе Балкана и Европе. Овде су писане историјске епохе, борило се за бога и алаха, била уточишта за збегове, повлачене су поделе, сфере, коридори.

У време Византије ово је била најсевернија граница царства. Илири дадоше имена Тари, Дрини, Чиготи. После ослобађања од Турака на ове просторе досељава се српски живаљ.

Још од римског доба овде су пролазили важни путеви. Тако је и данас. На запад воде ка Јадрану, на југ за Грчку, на север у Босну и Европу, на исток ка Црном мору.

Златиборе питај Тару...

Златибор је благо заталасана висораван обрасла четинарском шумом са пространим цветним ливадама по којима благи ветар свира шумску симфонију таласајући влати траве по чупавом шареном тепиху (сл.1). По њему трчкарају залутале бубе, немирно лете лептири и под колону вредни мрави. А цвркут птица, стругање зрикаваца, зујање пчела и лењог бумбара својим соло деоницама заустављају дах. Остаје само да се препустите звуку овог увежбаног оркестра на позорници где се смењују сунце, сенке и прозрачност. Онда вам рука сама полети ка кичици или перу да изнесу тајне учмалих и заборављених чула.

Сл. 1. Ливада на Златибору

Легенде кажу да је Златибор добио име по богатству борове шуме, боровима са жутом четином боје старог злата или по пашњацима који усред поодмаклог лета или ујесен имају златно жуту боју. И свака од њих је тачна. Ако не верујете дођите и уверите се сами. Можда ће вам неки од околних врхова или избораних, добро држећих борова одати тајну или испричати неку нову причу.

Тара њему одговара..

Тара је као и свака принцеза лепа. Одевена је густим четинарским и листопадним шумама и проткана пашњацима и ливадама које су иштепане потоцима и јаругама (сл.2). Сматрају је једном од најлепших планина Србије. Мало је места на Земљи где је природа на једном месту подарила оволико лепоте. Има разноврстан биљни и животињски свет, међу којима и јединствени четинар, Панчићеву оморику. Ова ендемско-реликтна врста четинара је за време терцијара, пре двадесет милиона година, живела у целој Европи. Од тада до данас једино је на Тари преживела све хирове геолошких догађаја, па и ледена доба. Сада се мудро скрива и својим витким стаблима украшава литице кањона. У једном од најлепших четинара Европе почивају и кости њеног проналазача Јосифа Панчића.

Разноликост станишта и очувана вегетација на овој планини лепотици дом су мрком медведи, дивокози, великом тетребу, суром орлу. Овакве оазе нетакнуте природе непроцењиве и непролазне лепоте јесу ретке. По броју биљних и животињских врста и очувању шумских екосистема Тара се сврстава међу важнија станишта у Европи.

Сл. 2. Пејзаж на Тари

Крива Дрина

Река Дрина, гледана са бројних ћукова је танка изувијана зелена линија. Вода се не види, али се слуги. У кањону се у застрашујућој буци разбија о камење и стрмоглаво спушта у долину, када постаје мирна, као да ништа није било (сл.3). У вечитој борби воде и камена, где нема победника, а ни побеђеног настао је кањон Дрине. Време, као једини преживели сведок, исписало је сведочанство борбе на љутим и скривеним скутима кањона, у којима се још увек скривају остаци праисторије, некропола, стећака и манастира.

У створеном голом кршу са безброј ожиљака и бразготина од непрестане борбе остали су само бусени траве или понеко жедно дрво које се својим жилама грчевито држи за љуту стену. Они ту расту над амбисом пркосећи њему, времену и невремену. И када омамљени дашком ветра који је олизао цвеће се околних ливада седите на литици хранећи сва своја чула погледом закованим за овај приказ, супротности не крње његов склад. Око вас је смирујућа лепота од које срце затрепери. Боже, како су саксије и градски балкони понекад претрпани цвећем нескладних боја и облика.

Сл.3. Кањон Дрине, сателитски снимак

Геологија Златибора и Таре

Подручје Таре и Златибора је сложене геолошке грађе. Изграђено је од магматских, метаморфних и седиментних стена које су стваране од палеозоика до квартара. Интензивни и сложени тектонски покрети и ерозија дали су специфичан морфолошки склоп овог простора.

У непрекидном надигравању спољашњих и унутрашњих сила на ширем подручју Таре и Златибора створене су целине које се међусобно прожимају, сударају, подвлаче, размичу. А када вам је камен живот а живот камен и када се при сваком погледу око себе враћате у прошлост да би сте боље разумели будућност, онда имате смисао сопственог постојања. И док седим на серпентинисаном перидотиту кога има много на Златибору и Тари (сл.5) питам се какве су га то силе донеле из утробе Земље са дубина које се мере стотинама километара. Да ли је то могуће или није? Ма знам ја све те теорије, хипотезе. Био сам безброј пута са великим зналцима и умовима геологије, и опет исто. Све је јасно само у машти која се вечито бори са разумом који никако да се помири са спознајом о краткоћи и пролазности геолошког, и не само геолошког, времена и размером велико и мало.

Сл. 5. Перидотити, стене донешене из омотача, са више од стотину километара дубине.

Гледам лопту, ко лопту, мало велика, пречника преко 1 м, али од камена (сл.6). Кроз главу ми пролазе сви геолошки процеси који су је направили. А народ ко народ. Донели је богови, пала са неба. То су пешчари који су је тектонским покретима обликовали као лопту, јаје. Па да, било је и ерозије. Ако јој само мало провириш у душу, под микроскопом, све је јасно. Пешчар ко пешчар.

Сл.6. Пешчарска кугла, вајар Природа

Кад сам једном домаћину у поодмаклим годинама рекао да испод његове куће има рубина (сл. 7) стао је ко укопан, онако немо ваљда јурећи машту да га прими у свет благостања и богатства. Брзо се сабрао, ипак је то животно искуство, и затражио од жене столицу да седне и чашу ракије. Мене је посматрао оним ерским погледом, пуним знатижење и неповерења. Ма дај, не играј се шалом, па ко ти то каже, не може бити!

И док смо силазили низа страну до ћувика питао ме онако успут, колико то вреди. Стара прича. Када сам му показао рубин у камену стао је ко укопан. Нежно га је додиривао, ама миловао и гледао унаоколо има ли кога. Ја сам објашњавао како је настао услед великих притисака и температура у току смештаја перидотита на базалте који су изливени на мору. Не, ништа није чуо. Његове очи су само светлеле и шарале по камењу тражећи нова зрна овог предивног минерала. Одох разочаран јер му нисам све рекао, да је овде била субдукција, да су биле плоче које су се подвлачиле једна под другу и то пре више од сто милиона година. Да рубин нема вредност јер је то само минералозна појава, има га толико да би морао да преореш читаво брдо и сакупиш само омању шачицу, да нису чисти и да се сви заједно могу продати за кило ракије. Да су важни само за геологе јер одају тајну о геолошким догађајима који су били баш овде, да са овог места креће истина, ново сазнање о Земљи, нама, Универзуму. Знам, знам и да отвара нова незнања, али нема везе. О боже, колико тога сам имао да му кажем. Беше то некако пред снег. Дођох поново на исто место са гостима из иностранства да им покажем јединствен геолошки локалитет. Али, шта је ово? Све разваљено, ископано, заграђено жицом и пола ћувика нема. Домаћин је био одсутан али ми његов комшија рече да је ту био и булдождер, све почистио и да је цена њиве коју је хтео од њега да купи већа за пет пута. Балкане мој, Балкане мој.

Сл. 7.
Амфиболити
са рубином
(корундом),
Бистрица

Да ли ово знате?

На одсецима свих путева на Златибору и Тари могу се видети предивни профили разноврсних врста стена. Оне су сведоци прохујалог времена у коме су стваране, свака са својом животном причом, лепом, ружном, срећном и несрећном. Како је лепо бити са њима слушати њихове беседе о младости, животу, пролазности и срећи. Како ће се из њих изродити нова покољења за наставак живота на нашој планети. Поменућу само неке. Баш код хидроцентрале Бистрице, на путу ка Прибоју су изданци базалта облика јастука (у геологији се називају **pillow** лаве) (сл. 8). Једне од најлепших које сам видео. Како рече један млади геолог, баш као на слици. Изливани су у Јури, у дубоком мору. Масе ових стена могу се пратити неколико километара.

Сл. 8.
Јастучасте
(pillow) лаве код
хидроцентрале
Бистрица

На само два километра од pillow лава, у правцу Прибоја откривене су и метаморфне стене са прелепим гранатима који граде и до 30 % запремине стене (сл.9). Да, да, то су они гранати који грле вратове дама, нарочито оних добро стојећих. Онако црвени ко зреле трешње и величине и до десетак милиметара кочоперно су се ушушкали у тамнозелену масу стене. И да не заборавим, немају економску вредност. У близини су и стене са **корундом (рубином)**, да не заборавим.

Код манастира Милешева, на излазу немирне Милешевске реке из кањона, има стена изграђених од силицијума који се зову рожнаци. Таложени су у дубоком мору и изувијани су као клупко змија (сл. 10). Како се овде притискало са свих страна, а после тога кидало. Колега и пријатељ, један од најбољих познавалаца геологије Златибора и Таре, рече ми да је било шест временских етапа деформација. Ја му, наравно, верујем јер овде ради више од тридесет година. Он познаје не само геологију, већ и какву ракију пече свака кућа на овом простору.

Баш код Чајетине, на главном путу, Београд-Јадран, око 2 км пре златиборског тунела, има жица магнезита које се беле као златиборско млеко (сл. 11). Нигде их лепше и ближе нећете видети, наћи и дотаћи. Дебљине су и до двадесетак сантиметара. Међусобно се секу и укрштају па личе на пчелиње саће. Магнезит је настао дејством топлих и хладних вода на оливин који је главни минерал перидотита који је, ако се сећате, дошао са великих дубина, из горњег омотача. Магнезит је карактеристичне беле боје и шкољкастог прелома користи се у ватросталној индустрији. Сигуран сам да га, док сте ишли овим путем нисте видели, а пролазили сте пуно пута, за Црну Гору, море, Дурмитор. Знам, знам, причали сте о пршути, и кајмаку. Па и они су знедрени из тог камена. Следећи пут, баш Вас молим, на овом месту застаните за трен, узмите комадић за успомену. Можете га поклонити и неком пријатељу који живи на простору где овог минерала нема, или некој школи. Замислите децу? Да додирну и осете природу, боље разумеју живот и простор у коме живе. Сигурно ће се обрадовати.

Сл. 9.
Метаморфне
стене са
гранатом, пут
Бистрица
Прибој

Сл. 10. Рожнаци код манастира Милешева

Сл.11. Магnezити код Чајетине

Уместо закључка: где то иде човек а где природа?

Немам одговора на питање где ја то увек журим, а богами и ви. Технологија иде напред све се измишља да замени човека а он све мање има времена за себе. И свакога дана исто. Јури, жури, заборавио си кумове, пријатеље, не знаш ни у који ти разред иду деца. Да, заборавих да ми је јуче био рођендан. Видим ја нешто ми познат датум. Нова сазнања померају границу природе и човека уз његову привидну аутономију. Све више њоме влада, узима простор који злоупотребљава. Новим технологијама производи све више аутомобила, телевизора, компјутера, пластике и ко зна чега још. Створио је огромну моћ, али и немоћ да се од те технологије заштити и брани. И када се подвуче црта хладна и сурова истина подмукло бди над нама.

Човек се ослобађа природне и земаљске судбине и јури ка сопственој пропасти. Шта се може урадити, да ли је касно или време да на Земљи једна животињска врста изумре и замени је друга?

Знам, све је то безброј пута речено, написано, виђено. Ало, ово је Балкан? Ух, како ми у главу улете она балканска, "мотка је из раја изашла".

Читај и сричи: **човек је неодвојив део природе** и крај. И, и, шта сам још хтео да кажем. Како ти мисли очас утекну, године су то. Да, да, прекосутра је викенд. Имам предлог. 'Ајде да тркнемо до Таре или Златибора и покажемо и докажемо да смо природа и ми једно. Шта, немате кола! Има аутобус од прага до планине, јефтиније него кола. Удобно се завалите у седиште аутобуса, повучете ручну и хркањац до планине. За сваки случај понесите пола печеног питета, онако да се презалобајите. Колико то кошта? Опет питање да би убедили себе да не идете. Није скупо. Смањите овог месеца буџет за месо и алкохол, ионако сте дебели. И преживеће се. Дакле одлучили смо? Молим, а шта са децом? Децу немојте водити, она то неће. Спавају до подне, мрзовољна су, нервозна, не знају шта ће са собом. Њихов живот почиње у поноћ, као да су их вампири правили, а не ми уз велике муке, додуше и задовољства.

А када стигнете на Тару и Златибор, две вечно заљубљене планине, о Боже лепоте. Прво сте некако празни и изненађени са питањем шта се то са вама догађа ? А када пукне видик и на хоризонту грле

небо, реке и успавани брежуљци, буде се успавана ћула, чује звук тишине а небо плаво да плавлје не може бити. Када сте беше последњи пут погледали у небо? Да, када је испред вас пала саксија са терасе солитера у коме живите. Имали сте среће, не због неба. Заборавих да, када изађете и раздрмате укочена леђа, а испод ноге осетите мекани травнати тепих, замолите супругу да бар пет минута ћути и наравно искључите мобилни.

За почетак је важно да имате стрпљења. Да простор око вас удахнете и осетите у сваком делу тела. Тада је он у вама и ви у њему. И када вам тело задрхти од сусрета са најлепшим и најдражим, када схватите да сте једно, пожелећете да опет дођете. Није тешко зар не! Након тога пустите жену да прича шта хоће, укључите мобилни и уживајте у некој новокомпонованој песми. Да, вратите се у живот.

Ало, ало, молим господине уредниче, како сте. Ако не донесеш текст данас до дванаест неће бити штампан брундао је у слушалицу. Добро, добро, ево стижем за пет минута. Тих пет минута је фамозно балканско време са којим се стиже из свих праваца на жељено место без обзира на удаљеност. Народе морам да дам текст ако хоћете ово да читате. Знам ја њега. Поподне иде са мојим кумом на пецање. Рек'о ми то кум, још јуче. Балкане мој, Балкане мој, кад бих барем знао зашто те толико волим?

Literatura:

- Ampferer O. 1928. Zur tektonik und morphologie des Zlatibormassivs. Denkschr. Akad. . d. Wiss., Wien.
- Cvijić J. 1924, 1926. Geomorfologija, knjiga I i II. Beograd.
- Čirić B. 1966/67. Uloga magmatskih masiva u tektogenezi. Vesnik zavoda za geol. i geof. Istraživanja. Beograd.
- Hammer W. 1921. Die basischen intrusivmassen in west-serbien. Denkschr. Akad. . d. Wiss., Bd. 98 Wien.
- Milovanović B. 1937. O Cenomanu u Zapadnoj Srbiji. Zapisnici SGD za 1936. god., Geološki anali Balkanskog poluostrva, knj. XIV. Beograd
- Pavlović S. 1936. Roches eruptives basiques de Zlatibor, (Yugoslavie). These, Fac. D.Sc. de Univ. de Paris, Paris.
- Žujović J. 1893. Geologija Srbije I, Topografska geologija. Posebna dela SKA. Beograd

ЗВУК ТИШИНЕ

Пише: Драган Петровић

Да ли сте некада имали утисак да вас саговорник не слуша док причате? Да, док му говорите нешто вама веома важно, његове мисли лутају? Како сте се тада осећали?

- Добар дан, како сте?

- Ма, није ми добро, нешто се не осећам баш најбоље...

- Ако, ако, фино, да не кваримо. Извините, журим, довиђења...

Колико пута вам се то догодило? Човек остаје збуњен. Зашто ме питате, ако вас не интересује то што вам говорим? Да ли је то разговор?

У овом модерном времену, са толико нових видова и начина комуникације требало би да се боље и лакше разумемо. Напротив, утисак је да све мање једни друге чујемо. Брз темпо живота, стрес, егзистенцијална несигурност, Корона, маске, дистанца, довели су до тога да људи данас немају стрпљења да слушају једни друге, мисли им брзо одлутају, воде инстант разговоре у којима често имају потребу да испричају своју причу, а да их оно што саговорник мисли о томе уопште не интересује.

У реду можемо све разумети време, брз темпо живота, бриге... али чему онда служи разговор и да ли ми уопште разговарамо? Мислим да смо сви ми заборавили шта значи слушати (Са)говорника, другу особу, док разговарамо.

Ево и другог карактеристичног примера да два МОНОлога никако нису и не могу бити ДИАлог. Причају две пријатељице и једна каже другој да су у паници, чекају резултат да ли муж има рак или не. Ова друга је прекида и каже: "Знаш и ја имам проблема са здрављем, ишла сам код доктора и он ми је..." Аман, човек се бори за зивот, а она то не чује, јер – не слуша.

Наша потреба да се прикажемо у што бољем светлу пред саговорником, а не да разговарамо са њим, разговор чини немогућим. У оном тренутку када саговорник прича, лепо би било да не размишљамо о себи, него о ономе шта он говори. Оставимо са стране жељу за истицањем, такмичењем, упоређивањем и слушајмо шта жели да нам каже особа са којом разговарамо. На тај начин ћемо омогућити да и она нас разуме, саслуша и једноставно – да нас чује. Чути оно што саговорник каже је од великог значаја јер спречава неразумевање, али што је најважније, тиме се показује другоме да је све што каже важно и вредно пажње (иако са тим можемо да се сложимо или не). Добра, јасна и отворена комуникација је основа сваког доброг, јасног и дуготрајног односа.

Можемо да бирамо да ли ћемо да живимо сами или ћемо да створимо пријатно окружење пуно љубави, разумевања, топлине и отворене размене емоција са људима, који су искрено заинтересовани једни за друге.

Важно је моћи и хтети слушати. На пример, на нашим славама не зна се ко прича, ко слуша, сви причају у глас. Да би неко био слушан, он стварно треба да има шта да каже. И тај исти који говори треба да има способност и да слуша.

Знате ли од када такво понашање потиче? Од рођења од, васпитања од понашања у кући. Онда се одједном упитате: “Зашто ово моје дете виче”? Виче, јер се тако понашају сва деца у вртићу. Нико никога не слуша, сви би да говоре и другог наговоре.

Давних година прошлог века сам у једном антикваријату наишао на британски уџбеник енглеског језика за основце. Прва лекција је била посвећена вештини слушања, разговору, дијалогу. Dialogos – разговор. Реч старогрчког језика први пут написана у Сократовим дијалозима које је објавио Платон.

У уводном поглављу књиге “Уметност слушања”, под насловом Изгубљена уметност слушања, ауторка Кејт Марфи констатује да је у духу нашег доба да не слушамо једни друге. У времену дигитализације све је подређено супротном циљу – да се што мање разговара и још мање слуша. Све вештине којима нас уче током школовања усмерене су на реторику, на артикулисање тога шта желимо, да се што боље представимо, како се осећамо, шта нас мучи.

Како овладати вештином слушања? За почетак, тако што ћемо се ослободити страха да ћемо изгубити прилику да нас чују ако саслушамо другу особу. Истраживања су показала да се добар део испитаника боји да ће одустати од свог става уколико се у расправи усредсреди на оно што други говори. Или да ће његов аргумент имати мању тежину, што је нетачно. Ауторка даје низ смерница како не треба поступати у ситуацијама када заиста желимо да саслушамо неког: шта не треба питати, а шта је добро рећи.

Слушањем се постиже и сврсисходнија комуникација од оне коју углавном практикујемо, а која се ослања на изношење припремљених реченица и навођење разговора у смеру који смо замислили. Нећемо изгубити расправу уколико заиста саслушамо шта саговорник каже и нећемо променити сопствени став уколико саслушамо другачији. Из овога можемо закључити да једино особе које су заиста сигурне у то ко су – могу да буду добри саговорници. На њихово примарно расуђивање не утичу ирационални фактори иако је својствено људској природи да реагује дефанзивно када се став појединца разликује од става групе. Тада се буди примарни страх појединца да ће бити изопштен из заједнице.

Претпоставка да знамо шта ће нам неко рећи пре него што проговори једна је од највећих препрека за успешну комуникацију. Искусни агент ЦИА је указао ауторки на важност слушања у извлачењу информација, нагласивши да је слушање важније од испитивања. Управо оне агенти који умеју добро да слушају агенција радо запошљава, јер су такви веома ретки.

Заиста, саслушати шта нам неко говори кључно је и у послу. Стив Џобс и Бил Гејтс су имали читаве тимове чије је задужење било да “натерају” људе да саслушају своје колеге, чак и када нису расположени.

Занимљивост: када људи током разговора нагну главу удесно тако да им је лево ухо окренуто ка вама, то обично значи да су укључени у разговор и на тај начин можете утврдити како оно о чему причате утиче на њих.

Дакле, напредак у дијалогу обезбедиле су друштвене мреже и технологије 21. века. Но, са друге стране упркос богатој комуникацији међуљудски односи су све сиромашнији, хладнији, отуђенији. За напредак у дијалогу и квалитетније међуљудске односе потребна је жеља да се разговара, а не да се само говори...

Но, и комуникација, као и све остало у животу, се учи и то константним образовањем, читањем, путовањима, спознавањем света око себе, самога себе, других и другачијих.

Дијалог је давање и примање које оплемењује особу. Зато треба надићи егоизам, предрасуде, страх, неразумевање... Нисмо сви исти и то је дивно.

Такође, важан је садржај реченице, као и одабир речи у њој, јер реч има моћ и да “Лечи, али и да тешко повреди”. Битан је и начин комуникације, односно висина тона, гестикулација, мимика, убедљивост... Свима нама, у информацијама претрпаном 21. веку, са много канала комуникације, у којој без ограничења, али и без правила, сви могу да учествују, потребно је много више знања, образовања, толеранције, емпатије, поштовања различитости и укупно квалитеније комуникације.

То су давно рекли Сајмон и Гарфанкл песмом “The sound of silence” – “Звук тишине”

Hello darkness

Здраво тишино, ево ме да поново поразговарамо...

Видим људе који говоре, али не разговарају.

Видим људе који чују, али не слушају .

Hello darkness...

Без разговора – Тишина нашег унутрашњег живота постаје веома дубока и неиздржљива...

О ДОБРУ И ЗЛУ

ХАЛИЛ ЦУБРАН

Један од стараца градских рече: "О добру и злу нам приповедај."

А он одврати: Могу да говорим о добру у Вама, али не и о злу. Јер шта је зло него добро измучено сопственом глађу и жеђу? Уистину, када добро огладни, оно за храном трага чак и у најмрачнијим пећинама, а када ожедни, напојиће се чак и у мочварама. Ви сте добри када сте једно са собом. Међутим, када нисте једно са собом, нисте зли. Јер подељена кућа није јазбина за лопове; она је само подељена кућа. А лађа без кормила може бесциљно да лута између опасних гребена, а да не потоне на дно.

Ви сте добри када стремите да од себе дате. Ипак, нисте зли када тражите корист за себе. Јер када се за корист борите, ви сте само корен који у земљу продире да би се на недрима њеним подојио. Плод свакако корену не може рећи: "Буди зао као ја, зрео и једар и вазда подај од обиља свога." Јер давање је потреба плода, а примање потреба корена.

Добри сте када говорите потпуно будни. Ипак, нисте зли ни када у сну бесмислено језиком преплићете. Чак и неразговетан говор може очврснути слаб језик. Добри сте када ка циљу своме отресито и одлучног корака ступате. Ипак, нисте зли ни када храмљете. Чак ни они што храмљу уназад не иду. Али ви што сте снажни и хитри, немојте да храмљете пред богаљима, сматрајући то љубазношћу. Добри сте на безброј начина, а нисте зли чак ни када сте добри, тада сте само докони и лењи.

Штета што јелени не могу подучити корњаче брзини.

У својој жудњи за дивовским сопством лежи доброта ваша: та жудња је све у вама. Али у неким од вас та жудња је река надошла, што силовито ка мору се обрушава, носећи са собом тајне падина горских и песме шуме.

У другима је пак миран поток што снагу губи на окукама и кривинама и оклева пре но што до обала стигне. Али нек они што жуде много не кажу онима што жуде мало: "Зашто си спор и несигуран?"

Јер уистину, добар неће питати голог: "Где ти је рухо?", нити бескућника: "Где ти је дом?"

ТИТО И 24 МИЛИОНА МЕТАРА ФИЛМСКЕ ТРАКЕ

Пише: Момо Цвијовић

Мало се која човекова жеља може тако препознати, у најдубљој прошлости, као жеља да створи илузију кретања. На цртежима у Алтамири, пре 12.000 година, приказане су животиње у трку (бизони и јелени) са више ногу, што представља прву анализу покрета. И касније су познати такви цртежи и рељефи на свим континентима и културама (храм Рамзеса III у Египту, Партеон, Трајанов стуб у Риму), где се одређени призори приказују наративно и узастопно. Претечом филмске траке сматра се чувена таписерија краљице Матилде, с'краја XI века, пронађена у Бајеу, са приказом битке Виљема Освајача, приликом заузимања Енглеске, на платну дужине 70 метара, а ширине свега 50 цм.

Откриће филма крајем XIX века, драматично је променило свет. Биолози су указали, а антрополози прихватили као први и далекосежни став, да су људи аудиовизуелне животиње, заједно са једном малом групом ексцентричних животињских врста, попут китова и птица. Иначе, 99% животиња се оријентише помоћу шумава. Када се каже ексцентричне не мисли се у колоквијалном смислу, већ у смислу филозофске антропологије, која прави разлику између бића која су чврсто везана за околни свет (усредсређена на њега) и бића која живе на дистанци, односно, која су отворена према свету.

[1] Петер Слотердајк, Технологија и светски менаџмент, необјављени рукопис, 1993.

Јосип Броз Тито био је страствени филмофил. У периоду од 1949. до 1980. године одгледао је укупно 8801 филм, у просеку око 285 годишње. Како један филм обично има 2700 метара траке, то значи да је само у тој, последњој трећини живота, видео око 24 милиона метара траке, односно, слика.

Нажалост, заувек ће остати тајна где, колико и какве је филмове Тито гледао до своје 57. године живота, тачније, до 15. марта 1949. године, од када се, па буквално до последњих дана његовог живота, водила евиденција о гледаним филмовима. У појединачним свескама, за сваку годину посебно, исписани су не само називи филмова, редовне рубрике су и датум гледања, колона продукције и дистрибутера филма, датум враћања, број одгледаних представа, а такође постоји и рубрика у коју се уписују гледани филмски журнали или неки други додаци. У последњу колону са ознаком примедба најчешће је уписан податак о преводу филма.

Колико је гледање филма била свакодневна појава види се из документа Начин рада Председника Републике и задаци секретара, у коме, већ на трећој страни пише: Секретар напушта радно место кад почне филм (у великом салону). Уколико за време трајања филма стигну депеше ДСИП-а или Билтен ТАЊУГ-а, дежурни ордонанс официр предаје након завршетка филма Председнику Републике, у мапи ТАЊУГ-а и депеше у затвореној омотници. Из документа сазнајемо, не само која просторија у Резиденцији је служила за приказивање филмова (мада се на неким фотографијама препознају и друге просторије) већ и то да је, за разлику од неких других Титових активности, време гледања филма било „свето“, те да су чак и хитни телеграми чекали крај пројекције.

Биоскоп је био саставна просторија свих Титових боравишта, покретних и непокретних. Филмове гледа свуда, у свим својим резиденцијама (најчешће у кући у Ужичкој улици, Старом двору, Белој вили на Брионима, у Билијар сали на острву Ванга, у Карађорђевој, Брду код Крања и др.), али и током бројних путовања, на броду „Галеб“ и у вагону „Плавог воза“.

Филмски радници су група са којом се Тито, после државника и политичара, највише сусретао. Није нимало случајно што је град Пула, надамак Бриона, острва на коме је Тито после Београда, највише боравио, одабран као место које ће деценијама бити стециште домаћих филмација и њихових страних гостију. Годину дана након оснивања Пулског фестивала, Тито постаје његов покровитељ, 1955. године. И поред тога што је 12 пута посетио Арену, у пописним листама може се пронаћи податак да је и пре њихове званичне пројекције, Тито скоро све филмове одгледао у својој резиденцији на Брионима.

Титова честа присуства на Пулском фестивалу, која су требала да представљају подршку развоју југословенске кинематографије, говоре и о његовом амбивалентном односу према филму. Са једне стране, филм је заволео у време када је он сматран пуком вашарском забавом, без икакве уметничке будућности, а истовремено је, са друге стране, схватио моћ и значај филма, који је Лењин 1922. године означио као идеалну могућност за преношење идеја и ширење идеологије. Такав однос према филму Тито задржава до краја живота. И док страни филм гледа ради забаве, како сам каже... "из потребе да се одморим", домаћи филмови су његова слабост. Гледа их пажљиво, све, са лењиновском свешћу о филму као најважнијој уметности, најчешће непосредно након појављивања, а оне најважније и у радним копијама, многе од њих два и више пута.

Од пријема америчког продуцента и дистрибутера, Ерика Джонстона, 1948. године, до посете Орсона Велса на Брду код Крања, 1979. године, Тито се сусрео са бројним филмским радницима, њиховим делегацијама, режисерима и глумцима, како страним тако и домаћим. Био је и домаћин највећим филмским звездама друге половине XX века - Денију Кеју, Симон Сињоре и Иву Монтану, Вивијен Ли и Лоренсу Оливијеу, Кирку Дагласу, Софији Лорен и Карлу Понтију, Јулу Бринеру, Хардију Кригеру, Сергеју Бондарчуку, Елизабет Тејлор и Ричарду Бартону, Ђини Лолобриђиди, Бреду Декстеру, Орсону Велсу и др.

На први поглед, чини се да је разлог због чега Тито велике филмоване епопеје НОБ-а гледа више пута - Козару (13), Десант на Дрвар (15), Битку на Неретви (5) и Сутјеску (8) - тај што је волео ратне филмове, јер је, према сопственим речима, и сам био активни судионик тих догађаја.

Познато је и да је овај државник активно учествовао у изради сценарија тих филмова, нарочито оних у којима се, на било који начин, појављује његов лик (Сутјеска, Битка на Неретви), а такође су забележена и његова присуства приликом снимања појединих кадрова.

Ови филмови су, међутим, представљали важна места сећања, али и симболички артикал за извоз, који је доприносио представљању земље и увећавању њеног угледа у свету, градећи специфичан имиџ социјалистичке Југославије. Избор глумаца из разних земаља света, као и копродукцијски аранжмани, јасно указују на то да су они били важан сегмент спољне политике. Због тога не чуди да је број одгледаних представа толики, управо из разлога што Тито активно учествује у изради ових филмова, а затим их гледа заједно са својим гостима, скоро искључиво страним државницима.

Наставиће се...

ПОРЕЗНИК

Пише: Драган Ђурић

Таман се изашло од муке са коњима дошла је следећа невоља: ПОРЕЗ. Реч која у свако време изазива страх, а у ово поратно, када се све изнова стварало – посебно.

Држава је у формирању и треба јој је све, а нема скоро ничег. Нису могли да сакупе колико им је требало. Од сељака се одузимало (отимало) шта је имао: свиње, краве, овце, кокоши, жито (пшеница и кукуруз), кромпир, лук, пасуљ,... ма – све!

Није се једном поворка са заплењеном стоком и живином кретала низ село.

Сакупљали су онда сељаци међу собом, зајмили се, па су понекад и сакупили довољно како би вратили заплелу назад. Тада је солидарност међу њима била на највишем нивоу, јер никада нису знали да ли су они следећи...

Наређује им се, да донесу вишеструко у односу на оно што имају. Ако нема - долази се у попис а онда се отима шта има. Истерују стоку, последње што би могло да прехрани породицу.

За село и сељака тешки дани. Бездушна отимачина и то углавном од оних које су познавали. Биле су то комшије из суседних села, највише из Медвеђе. Прилику за исказивање ниских страсти нису пропуштали. Као да нису били комшије, као да се нису виђали по славама, саборима и Богомољама. Дај човеку мало власти да видиш какав је човек...

Такво је време било. Благо сељака је било обезвређено. Њима је стока и летина била све а на тржишту то није имао ко да купи и практичне (тржишне) вредности није било. Мислили су да се од рата ништа страшније није могло догодити, а показало се да може. Отимачина је била таква да је њихова егзистенција била угрожена, а понос погажен. Сарадње није било. Била су то два супротстављена табора, једни друге да не виде. Порезници нису узимали онако: по дужности, већ су некакво сладострашће и цинизам уносили у то, па је мука била много већа. Да се сакрије није могло, јер су порезници узети из реда сељака и врло добро су знали где би ко могао шта да сакрије.

Стварала се мржња, која је из дана у дан бивала све већа. У неким моментима се имућнијим сељацима чинило да је боље да немају ништа, мање би их понижавали, овако су били кулаци, народни непријатељи.

Какви бре непријатељи...?! До јуче су такви радили код њих, сада им се дала власт и оружје и одједном су постали велики. Опасно је то, тада у глави почну да гризу ти мрзачки пундравци који хоће насладу, крв. Да наплати своју немоћ, да покаже мало газдама ко је он. Сила.

У једном селу се десило да су порезника пустили у шталу па затворили врата и бацили бомбу.

Међутим, преживи сељак сваку муку, па и ову. Ово је био атак који се морао издржати. Стршљен је опасан када га видиш и када напада, али стршљен је велики и због своје гломазности није окретан, не може брзо да дела. Пчеле су доста мање и делују тимски. Могу да се одупру када им нападне гнездо, ако су сложене.

Једнога дана, касна је јесен била, дође у двориште Петрашиновића некакав порезник Декић, Јован Декић. Из Трстеника. Ретко је кад долазио порезник из Трстеника. Они углавном нису хтели да се мешају у те, како би они рекли: сељачке послове, ал' кад' ти дође порезник из Трстеника – значи да је нешто велико у питању.

Кућа Петрашиновића је плаћала велике порезе. За њихов годишњи порез је могла да се купи вила у Врњачкој Бањи. Тешко су то подносили, буквално су живели на проји. Међутим, било је чељади, било је и земље па се некако преживљавало, али када порезник дође, још из Трстеника... Е то је било зло. Сви су били у великом страху, паралисани.

Углавном се није на време стизало у плаћању пореза, а ова година је била сушна. Није било скоро никаквог рода, али они сушу не признају.

...

- Добар дан домаћине...! – викну порезник Богомиру, који је управо излазио из штале.
- Бог ти помог'о. – одговори суво Богомир – Којим добром? – упита, али када угледа ташну било му је све јасно.
- Ја сам Јован Декић из Трстеника, порезник.
- Ма знао сам ја да данас доброг бити неће... Нешто ме од јутрос пробада. – промрмља Богомир.
- Домаћине, доста пореза дугујеш. Ми сада морамо да попишемо шта имаш, па да пленимо. Нема другог! – строго ће Декић.

Окупи се чељад, од најстаријег до најмлађег. Било их је једанаесторо са Богомиром. Стадоше, као нема публика са стране, а између њих двојице. Зло се слутило.

- Немој, брате, ко бога те молим. – поче да моли Богомир – На пролеће ћу да продам сву ракију и вино што имам и платићу све до последњег динара. Немој да нам узимаш стоку, нећемо имати са чим да идемо у њиву, треба зимус ову чељад прехранити...
- Четрдесет хиљада дугујете. Знаш ли ти колики је то новац? То је годишња плата једног радника!!! Како мислите да се преживи?! Ко је овде најстарији?
- Мицко изађе испред њега. Исправи се. Висок, крупан, још у снази.
- Ја сам,... Мицко Петрашиновић. – изговори бивши краљев гардиста.
- Декић га одмери од главе до пете. У односу на Мицка он је био као дете.
- Ајде да уђемо у кућу! – полугласно му изговори Декић.

Уђоше.

Прође добрих сат времена и изађе Декић, сам. Згрченом левом руком притисну ону своју ташну, погледа у, још увек, постројену чељад Петрашиновића и журно напусти двориште.

Богомир и Мика брзо утрчаше у кућу и угледаше Мицка како седи за столом. Испред њега две ракијске чаше и флаша. У руци држи комад папира, а замишљен поглед се одбијао о зидове собе.

- Шта би оцо...?! – у чуду запиташе синови готово углас.

- Ах, шта би... - И даље у зид загладан вели Мицко. - Затворите врата, нека остали не улазе.

Мика скочи и рече осталима да не улазе и затвори врата испред носа радознале чељади.

- Вана.

- Шта Вана, говори... – у глас ће и Богомир и Мика.

- Овај Декић вам је Ванин сестрић. Вана му испричала да је боравила са децом код нас за време рата. – ту застаде и суза се закотрља низ образ. – Испричала му све. Рекла је, како их нисмо одвајали од осталих и заклела га да нам буде од помоћи.

Сада му се већ и грло осушило, насу ракију у чашу и на душак је сасу.

- И...? – нестрпљиво ће Богомир.

- И човек извади триес 'иљада даде ми у руке и рече: овим парама плати порез, врати кад можеш. Ја му дадо и ових десет што смо спремили, он написа признаницу... - сада већ гушећи се у сузама изговори Мицко.

Богомир и Мика, такође, обневидели од суза,... 'еј остаје им стока. Има ће чим...

Са друге стране, пред очима слике захвалне Ване која је са два сина избегла из Крушевца и њеног очајничког позива са капије „Домаћини, ако за Бога знате помозите...”

- О овоме ником ни реч. Ни женама. – строго ће Мицко. – Ајде сад нека уђу, рећи ћемо да нам је дао рок да спремимо паре.

Отреше сузе са образа и отворише врата.

ТРЕНУЦИ

Хорхе Луис Борхес

Када бих свој живот могао поново проживети,
Покушао бих да у следећем направим више грешака,
Не бих се трудио да будем тако савршен,
Више бих се опустио,
Био бих глупљи него што јесам,
Веома мало ствари бих озбиљно схватао.
Био бих мањи чистунац.
Више бих се излагао опасностима, више путовао,
Више сутона посматрао, на више планина се попео
Више река препливао, на још више места ишао,
На која никада нисам отишао,
Мање боба јео а више сладоледа,
Имао више стварних а мање
умишљених проблема.
Био сам од оних који
Разумно и плодно проживе,
Сваки минут свог живота имао
јасан уз тренутке радости,
Али када бих могао назад да се вратим,
Тежио бих само добрим тренуцима.
Јер, знајте, живот је од тога сачињен,
Од тренутака само, које не пропуштајте сада.
Ја сам био од оних што никад нигде
Ишли нису без топломера,
Термофора, кишобрана, падобрана.
Када бих опет могао живети лакше бих путовао.
Када бих поново могао живети
С пролећа бих почео босоног ходати
И тако ишао до краја јесени.
Више бих се на вртешци окретао,
Више сутона посматрао и са више деце се играо,
Када бих живот поново пред собом имао.
Али, видите, имам 85 година и знам да умирем!

БОЛЕСТ КАО ЛЕК

Милан Јовановић Манас

Посматрајући данашњи свет невероватно је колико смо постали удаљени једни од других. Тако смо близу а заправо тако далеко. Зависни смо од слободе која нам припада а коју нам је оковала Корона, удаљила нас од будућности и учаурила у садашњости у којој нам остаје само сећање на прошлост?

Резултат свега овога јесте 'Неизвесност', неизвесност чекања пандемије, чекања која је постало много већа психолошка пошаст и која се уселила у свачији ум.

Шта ће бити са нама? Да ли ћемо функционисати као и раније? Да ли ћемо преживети?

Црне прогнозе се остварују и пратимо их свакодневно кроз титлове који сабирају бројеве оболелих и оних који на жалост више нису међу нама. Ограничени смо у кретању, ампутирани од онога за чиме вапимо и што зовемо слободом кретања и дружења. Наоружани смо само маскама кроз које нишанимо, како да се дистанцирамо од осталих, како у превозу, тако и на улици и у установама у којима чекамо ред. Неизвесност не јењава и сада се чини да је свет заиста на танком леду на коме је све постало могуће. Али природа као природа увек има свој одговор и он се налази исто тамо где је и питање?

Природу многи оптужују и упиру прстом као кривца и као фактор покретања вируса. Но, да ли је заиста проблем Природа или је то проблем друштва, и одакле се та клица испољила и изашла у глобалној форми кроз проблем који је постао велика претња како здрављу тако и само егзистенцији?

Ово питање су постављали некада и древни народи али су они имали одговор. Народи који су природу поштовали као живо биће и исто тако се према њој и опходили са пажњом. Природа им је давала без себичности све плодове мајке земље. Мајке која је поштована и чија је вредност цењена.

На жалост од овога су остали само митови и приче из књига о некаквим полумртвим цивилизацијама које су истребљене добрим делом и од човека, освајача модерног доба. Човек је постајао све више незајажљива и бахата звер која узима све и не осврће се уопште за собом.

"Човек је постао ходајући фабрика несвесна дима који избацује својим токсичним мисаоним садржајима".

Аутомат који не поштује правила и верује у само једно правило, у правило свог стомака, он се радује океану предивног глобализма и о њему прича са слаткоречивошћу, али се у њему и даље виде и заударују зуби мочварног предатора.

Оно што је данас последица свега онога чему сада сведочимо јесте управо људски ум јер је свет око нас постао пројекција нас самих. Пројекција наших похлепних идеја и мотива како да имамо моћ, како да владамо а да останемо нетакнути и ако газимо преко осталих не поштујући тиме људске вредности, већ цењено тражимо само у инстант логорима.

У логорима у којима се боримо за неко замишљено место под сунцем.

Све ово је људска покварена мисао настала из нутрине нас, излучена у спољашњу слику света и добили смо ово чему сада сведочимо свакодневно.

"Херметички аксиом каже како је горе тако је и доле све у испољењу једнога".

А то је 'Болест као лек, дакле опомена где и како се човек мора обратити првенствено себи и својим унутрашњим световима сагледавајући њихову величанственост и ту величанственост пружити свету како би кроз њега видео свој лични одраз свој суштински сјај.

Тибетански тантрички будизам нас учи како је свет огледало појединца и како се он огледа у њему и како смо сви ми заслужни и одговорни за стварање и разарање.

"Јер друштво галами једном химном али не заборави да си и ти си ехо који одзвања у њој".

Зато је ово време једна велика дужност свакога од нас понаособ, како не бисмо постали брод који тоне полако у сопственој несвести, јер ће резултати бити фатални.

С обзиром да је ситуација акутна она није позив који долази као болест – напротив већ као лек који морамо што пре интегрисати у нас саме. Како бисмо променили начин схватања природе свуда око нас као и односа са другима а он произилази из нас самих и наших себичних уверења која се морају што хитније променити или ћемо бити сахрањени нашим сопственим погрешним визијама.

Зато овај исписани текст не служи само као храна за публицитет или неку овлаш унутрашњу револуцију. Већ је 'најхитњи апел, да се свако ко чита озбиљно запита у каквом то свету заиста живимо? Како се опходимо према природи око нас?

Направимо само списак, ствари једноставно побројте:

- Живимо животе од данас до сутра и од сутра до данас попут карикатура које једу само да би живеле и живе само да би јеле?
- Колико се бавимо бескорисним темама док нам је здравље, као и духовност на последњем месту?
- Живимо као лицемери причамо о спорту а не живимо нимало спортски? Према свом телу смо најгори тирани.
- Колико отпадака се може избројити на улици док одете само до оближње радње?
- Колико смећа можете видети да плива нашим прелепим рекама?
- Колико штетних издувних гасова уносимо и колико њима штетимо околини? И не само ми већ и наши најближи према којима смо исто дужни да пренесемо одговорности. Како да их уразумимо на последице? Када се све ово сабере добија се колективни образац као одговор на оно што пружамо и како се понашамо.

Природа је одговор на нашу унутрашњост и она је створила ову болест као одговор кроз филтер колективног ума, она није производ ничега другога до људске умотворине која је заразила све сфере друштва ушетала у све поре и метастазирала као глобални вирус. 'Корона који лагано убија Човечанство, које га је и створило попут камиказе на колективно несвесном пољу.

Отрезнимо се док нам не буде касно! Поштујмо правила, јер болест увек прво долази као опомена. Да би се лек нашао у узроку? Она је узрок духа који се самоочитава. Дакле узрок је дух, а – последица телесност, као и имунитет: "У здравом духу живи здраво тело"

Сви знамо за гесло "У здравом телу живи здрав дух" које је одзвањало кроз детињства многих попут светлосне мантре са часова физичког васпитања.

Где је Свет око нас тада имао једну другачију вредност која је избледела полако у прошлости? На нашу велику жалост због тренутне пандемије ми више и немамо физичко, већ је физичка активност наше деце постала он-лине настава.

Где су и спортски терени постали у последње време све мање посећени. А и ако јесу онда су постали попут трибина за отпад лименки, пластичних флаша, шприцева и смећа које свако оставља за собом. Шуме и паркови Београда као и Србије целокупно више немају вредност јер њима тумарају: бескућници, пси луталице и емигранти.

Све се претворило у једно велико сметлиште о коме више нико не води никакву бригу. Реке нам смрде попут мочвара а топлане загађују без најосновнијих филтера толико да не можемо више ни прозоре отворити од црних облака.

Будимо мудри јер мудрост је оно што ће нам требати у последњим данима а како се прича одвија онда ни за мудре потезе неће више бити времена да се спаси оно што може да се уради.

А није тешко да кренемо – кренимо од самих себе. Не заборавимо да смо ми окидач наше сопствене реалности коју посматрамо и да ниво нашег бића одређује много тога. Пробудимо се, будимо свесни шта и како имплантујемо у свет у коме живимо.

Довољно је бити свестан овога а остало ће урадити све шта треба јер ће се "ефекат лептира" пренети на све остале и самим тим већ смо спасиоци једног Универзумаједног живог бића које говори и умире кроз све нас. Према томе отворимо дубоко очи и будимо учесници спасавања а не дезертери у лењости, јер време је само једно и не понавља се никада. Док ће наше грешке испаштати они после нас.

Мислимо о томе..

